

Gál Ferenc Egyetem

Egészség- és Szociális Tudományi Kar

**A modern rabszolgaság áldozatainak
beilleszkedése az Idősek Otthonába**

**TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI
DOLGOZAT**

Konzulens:

Hóhn Ildikó

Oktató

Készítette:

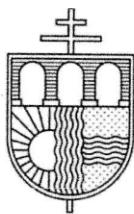
Szőke Csilla

Szociális munka alapszak

GYULA, 2021.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Elméleti háttér, szakirodalmi feldolgozás	5
2.1. Felvethető kérdések és hipotézisek	5
2.2. A kutatás módszer bemutatása	6
2.3. A modernkori rabszolgaság nemzetközi megjelenése	7
2.4. A modernkori rabszolgaság megjelenése Magyarországon	8
2.5. A jogszabályi háttér kialakulása	11
2.6. Viktimológia	12
2.7. Pszichológiai folyamatok az áldozatok viselkedésével összefüggésben	13
2.8. Szociológiai háttér, a hajléktalanság kialakulásának társadalmi okai	15
3. Saját kutatás	17
3.1. Gádos településének a bemutatása	17
3.2. Esettanulmány I.	19
3.3. Esettanulmány II.	26
3.4. Esettanulmány III.	32
3.5. Beilleszkedési nehézségek az Idős Otthonban	38
3.6. Eredmények és összegzés	39
4. Irodalomjegyzék	43
5. Melléklet	46

GÁL FERENC
EGYETEM

PLÁGIUMNYILATKOZAT

Szakdolgozat készítésére vonatkozó szabályok betartásáról szóló nyilatkozat

Alulírott (Név, Neptun azonosító) SZÖKE CSILLA AZONOSÍTÓ: LBFZHV

jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a(z)

A MODERN LABSZOLGASÁG ALDOZATAINAK
BEILLESZKEDESE AZ IDŐSEK OTTHONAIBA

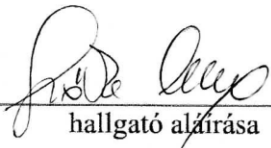
című szakdolgozat (a továbbiakban: dolgozat) önálló munkám, a dolgozat készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint a Gál Ferenc Egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulens, illetve a feladatokat kiadó témavezetőt nem tévesztettem meg.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Gál Ferenc Egyetem megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárás indíthat.

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Kelt, 2021. 10. 10.

hallgató aláírása

ABSZTRAKT

Szakedolgozatom témája a modernkori rabszolgaságon belül a kényszermunka, ami a mai társadalmunkban is fellelhető negatív jelenség. Egyre több a traumát szenvedett áldozat, akiknek segítséget kell nyújtanunk. Ahhoz, hogy megfelelő és professzionális segítséget, támogatást adhassunk az áldozatoknak, meg kell ismerni azt a folyamatot, ami lehetővé tette a „csicskáztatás” létrejöttét a magyar társadalomban. Át kell látnunk azokat a pszichológiai folyamatokat, amelyek jellemzik az áldozatokat. Fel kell ismerni a trauma egyértelmű jeleit. A feltett kérdésekre a válaszokat igyekszem a kutatási anyagból és az esettanulmányból megválaszolni. A hipotéziseimben feltételezem, hogy azok válnak bántalmazás, fogva tartás, megalázás, áldozataivá, akiknek élethelyzetükből adódóan nincsenek szociális védelmet jelentő emberi kapcsolataik, természetes támaszai, ugyanakkor valamilyen biztos anyagi forrással, vagyontárggyal rendelkeznek. A bántalmazás traumát jelentett az áldozatok számára, ami kialakított egy viselkedési formát esetükben. Az idős otthonokba történő beköltözés során az áldozatok többségénél beilleszkedési probléma jelentkezik: alkalmazkodási nehézség, viselkedési zavar. Ezek kezelésére az idős otthonban dolgozók nincsenek felkészülve. Feltehetően a megfelelő szakember hiánya is befolyásoló tényező, mely nehezíti a beilleszkedésüket az Intézménybe. Automatikusan felmerülnek a kérdések bennünk szakemberekben, hogy miként lehet ezen változtatni. Keressük a válaszokat és próbáljuk a megfelelő módszert kialakítani, amivel a traumát szenvedő áldozatokon tudunk segíteni, ezzel fejlesztve a szakmát. Véleményem szerint fontos lenne, hogy a szociális munkások tisztába legyenek azokkal a tünetekkel, amiket a traumatizált egyén mutat, hiszen akkor megfelelően tudunk rajtuk segíteni. A kizsákmányolás elsősorban morális alapú kérdés, amelynek megoldása is etikai és morális alapon indulhat meg, és csak másodlagosan jogi szabályozással.

1. BEVEZETÉS

*„Az élet legnagyobb vesztesége nem a halál.
A legnagyobb veszteség az, ami meghal bennünk,
amíg még élünk. Soha ne adjuk fel.”*
Tupac Shakur

A témaválasztás aktualizálását az adja, hogy a modernkori rabszolgaság korunkban is virágzó jelenség. Egyre több a traumát szenvedett, segítségre szoruló áldozat. Ahhoz, hogy megfelelő és professzionális segítséget, támogatást adjunk az áldozatoknak, ismernünk kell azt a folyamatot, amely lehetővé tette a „csicskáztatás” kialakulását a magyar társadalomban. Fel kell ismerni a trauma egyértelmű jeleit. A dolgozatom témájául szolgáló bűncselekmény már évekkel ezelőtt is a látókörmbe került. Mentálhigiénés munkatársként kisebb-nagyobb sikerrel segítettam az áldozatok beilleszkedését az idős otthonba. Azóta természetesen sokkal érzékenyebbé váltam a téma iránt, nyomon követem a traumatizáló eseményeket, és azt tapasztalom, hogy egyre több hasonló bűncselekményre derül fény a környező településeken. Azért választottam a modernkori rabszolgaságon belül a kényszerszolgát, mert találkoztam az áldozataival, és úgy gondolom, hogy jelenleg azzal tudok a legtöbbet tenni a szociális munka területén, ha a traumatizált egyéneket bemutatom az esettanulmányomon keresztül. Napjainkban is nyilvánosságra került egy bűncselekmény. A Makón élő áldozat embertelen körülmények között élt egy tanyán, állatok gondozása volt a feladata. Sajnos az is előfordult, hogy kénytelen volt megenni az állatok eledelét, mivel „csicskáztatói” nem gondoskodtak a legalapvetőbb szükségleteiről sem. A sajtó részletesen bemutatta az áldozat helyzetét, amelyben élt. A gazda a férfit több évvel ezelőtt csábította a tanyára, lakhatás és teljes ellátást ígérve. Ellenértékként a tanyáján lévő állatállomány gondozását kérte. A kifizetés lassan elmaradt, többszöri bántalmazásra került sor és enni is alig kapott az áldozat. Tisztálkodásra nem volt mód, hiszen a kiszolgáltatott helyzetben lévő férfi egy fűtés nélküli abraktárolóban „húzta meg magát”. A munkaadó többször bántalmazta áldozatát, aki ugyan próbált elmenekülni, de a gazda mindannyiszor visszahurcolta a tanyára. Az áldozat a sanyargatás ellenére senkitől sem kért segítséget.

A nyomozók időközben kiderítették, hogy a tanyatulajdonosnak nem csupán egy áldozata volt. További két, nehéz helyzetben lévő férfi is hasonlóképpen járt. Mindkettőjüknek munkát, ellátást, fizetséget ígért, ám a verésen és az emberhez nem méltó körülményeken kívül semmit nem kaptak. (24. HU : Nem fürödhetett, az állatok takarmányát ette, egy éveig fogvatartott állatgondozó, 2021) Létező jelenségről van szó, az emberek nem beszélnek róla, de ezek ma is jelen vannak, mivel egyre több a traumatizált személy a társadalomba. Magam sem találkoztam még közvetlenül ilyen vagy ehhez hasonló esettel a korábbi időszakban. Nem csak számomra volt teljesen idegen ez a jelenség. Az otthonban lakó idős ellátottaknak és dolgozóknak is ismeretlen volt az áldozatokkal kapcsolatos munka. Többek között ezért is volt nehéz kezelni a viselkedési zavarokat. Mostanra ez megváltozott: amennyiben a munkám során látókörömbe kerül olyan személy, aki bántalmazott, vagy családi erőszak áldozata azt felismerem. A tapasztalataimnak köszönhetően látom, hogy a különböző események miatt a traumán átesettek azonos és hasonló magatartást mutatnak. Ezek a viselkedésformák pszichés, beilleszkedési és kapcsolati problémákra utalnak. Hasonló jegyeket mutatnak az általános traumán átesett áldozatok is. A Platán Idősek Otthona, működését a Házi rend szabályozza. Itt, munkában megfáradt, általában konvencionálisan viselkedő emberek élnek. A személyzet idős emberek ellátására specializálódott, akiknek szinte saját a szubkultúrájuk. Pszichiátriai betegeket nem vett fel előzőleg az intézmény. A Házi rendet ennek megfelelően állították össze. A kimenekített áldozatok nem tudták értelmezni ezen szabályokat és kezelni a helyzetet. Ebben kellett segítséget nyújtani az ott dolgozóknak, akik nem rendelkeztek megfelelő tudással és tapasztalattal. Az idős emberek sem találkoztak életük során hasonló esetekkel. A megszokottól rendkívül eltérő magatartásformákat követtek az áldozatok, amely félelmet váltott ki az ott élő, pihenni vágyó, ellátottakból. Az „áldozatok” ezeket a viselkedési mintákat nehezen vagy egyáltalán nem adták fel. Három esettanulmány által szeretném bemutatni az áldozatokat, beilleszkedési nehézségeiket, és szakorvos által megállapított pszichológiai kórképüket az otthonban. A dolgozat elkészítésénél a társadalmi háttér és az eseménysorozatot mutatom be, amely táptalajt biztosított ezen bűncselekmények létrejöttéhez, illetve a jogi háttérrel mely a megfelelő büntetés végrehajtását segíti elő.

2. ELMÉLETI HÁTTÉR, SZAKIRODALMI FELDOLGOZÁS

2.1. Felvethető kérdések és hipotézisek

- 1.) Feltételezem, hogy azok válnak bántalmazás, fogva tartás, megalázás, áldozataivá, akiknek élethelyzetükből adódóan nincsenek szociális védelmet jelentő emberi kapcsolataik, ugyanakkor valamilyen biztos anyagi forrással, vagyontárggyal rendelkeznek.
- 2.) Feltételezem, a bántalmazás traumát jelentett az áldozatok számára, ami kialakított egy negatív viselkedési formát esetükben.
- 3.) Feltételezem, hogy beilleszkedési probléma jelentkezik az áldozatok többségénél az Idős Otthonokba történő beköltözés után. Alkalmazkodási nehézség, viselkedési zavar, melyek kezelésére a szakemberek nincsenek felkészülve. Feltehetően a megfelelő szakember hiánya is befolyásoló tényező, mely nehezíti a beilleszkedésüket az Intézménybe.

Kutatásomban az alábbi kérdésekre keresem a válaszokat:

- Mi a közös azokban az emberekben, akiket ilyen módon zsákmányoltak ki? Kik ezek a személyek?
- Milyen társadalmi változás tette lehetővé a „csicskátatás” létrejöttét? Mi az, ami fenntartja ezt a jelenséget? Megszűnik-e ez, vagy folytatódik? Mi lesz a jövőkép?

Fontosnak tartom, hogy az alapfogalmakat megismerjük, hisz a dolgozatban ezek megjelennek.

Alapfogalmak:

Az emberi jogok védelme: Annak kötelezettsége, hogy az állam akár kényszer igénybevétele mellett is védelmet biztosít állampolgárai számára az ellenük elkövetett jogsérelmekkel szemben. (Mihalkó, Szabó, & Haidegger, 2015)

Emberi jogok: Minden embert születésétől fogva megillető körülmények és szabadságok biztosítása abból a célból, hogy az egyén a szükségleteinek megfelelő és teljes értékű életet élhessen. (Mihalkó , Szabó, & Haidegger, 2015)

Háztartási rabszolgaság: Amikor a háztartásban alkalmazott személyt rabszolgamunkára kényszerítik, folyamatos fizikai, nemi és/vagy pszichológiai erőszakkal. (Mihalkó , Szabó, & Haidegger, 2015)

Kényszersmunka: Olyan munkavégzés, amikor valakit akarata ellenére, gyakran erőszak alkalmazásával (például fizikai erőszak, lelki terror vagy zsarolás) kényszerítenek munkavégzésre. Gyakran illegális módon, megfélemlítéssel toborozzák az embereket, akik rossz munkakörülmények között, csekély fizetség mellett, vagy fizetség nélkül dolgoznak. (Mihalkó , Szabó, & Haidegger, 2015)

Rabszolgaság: Olyan állapot, amelyben egy személyt a fogva tartó(k) tulajdonnak tekint(enek), és/vagy ellenőrzés alatt tart(anak). A rabszolgaságba kényszerített embereket kizsákmányolják. Legtöbbször munkára kötelezik, dehumanizálják és gyakran bántalmazzák. (Mihalkó , Szabó, & Haidegger, 2015)

A **csicska** szó a börtönszlengből jön, és a jelentése nem pontosan fedi le a modern rabszolgaság jelenségét. Ugyanis csicska az, akit akarata ellenére dolgoztatnak, tehát jelenleg a magyar jogszabályban nincs is rendes kifejezés azokra az emberekre, akik a modern rabszolgaság áldozatai.

2.2. A kutatás módszer bemutatása

Az esettanulmány célja annak bemutatása, hogyan lehetséges az elméleti tudásokat integrálni a gyakorlatban. A szociális munkás az eset és a hozzákapcsolódó szociális munka leírásával egyformán visszacsatol az elméletnek és a gyakorlatnak. A szociális munkában alkalmazott tudások és készségek, illetve az etika befolyásolják a beavatkozásokat és a kimeneteket. Az eredmények rámutatnak a felhasznált elméletek és gyakorlatok – ideérve a módszerek, a jogszabályok, az eljárások – használhatóságára az esetben. (Szoboszlai & Patyán, 2016)

Az esettanulmányt mint kutatási módszert számos területen hatékonyan alkalmazzák. Az esetek leírásából kialakult esettanulmányok nagyban hozzájárulnak egy-egy terület fejlődéséhez. A hipotéziseim alátámasztására és bizonyítására az esettanulmányt fogom választani. A három esettanulmányon keresztül bemutatom az idős otthonba történő beilleszkedés nehézségeit. Hipotéziseimhez objektív ismereteket szerzek a kutatási munkám során. Szakemberként természetes volt, hogy ezt a traumát fogom vizsgálni, hiszen ezen a területen fogom leginkább kamatoztatni a kutatásom eredményét. Empirikus kutatást végeztem mely a valóság megfigyeléséből von le következtetéseket. A bűncselekmény szempontjából veszélyeztetett csoportok közé tartoznak a hajléktalanok, szenvedélybetegek, pszichiátriai betegek és a mély szegénységben élők. Kutatásom eredménye a szakirodalmak tanulmányozásából, érintett személyek interjújából és személyes tapasztalatomból áll. Első szakaszban a nemzetközi és a magyarországi helyzetet fejtem ki. A pszichológia tudománya az emberek lelki problémáival foglalkozik, a szociológiai tudomány pedig a társadalom működését kutatja. Jól érezhető a jelenlegi témakörben is, hogy a két tudomány között helyezkedik el a szociális munka feladata. A szociális munka szépsége abban mutatkozik meg, hogy sokféle tudományterületből merít, éppen ezért a szociális területen dolgozó szakembereknek sokoldalú tudással kell rendelkezniük. Ebből adódóan meg kell ismerni azokat a pszichológiai folyamatokat, amik lezajlanak és azokat a társadalmi okokat melyek az áldozattá válást kialakíthatják.

2.3. A modernkori rabszolgaság nemzetközi megjelenése

A dolgozat megértéséhez szeretném meghatározni a modernkori rabszolgaságot. A rabszolgaság egyidős az emberiséggel. A modernkor rabszolgaság jelenleg is aktív formáját lehet megfigyelni a környező országokban. 12,5%-a él gazdaságilag nagyon különböző fejlettségi szinten, a modernkori rabszolgák számát 3,6 millió főre becsülik. (Barabás, De Coll, Mihalkó, & Toszeczky, 2018)

A rabszolgaság egy olyan állapot, amelyben legalább egy ember egy másik ember felett hosszabb távon, ideig hatalmat gyakorol és fenyegetés vagy bántalmazás során teljes mértékben leigazza majd birtokba veszi áldozatát, emberi mivoltában megalázza és kizsákmányolja, miközben mozgásszabadságát korlátozza. A rabszolgaságba kényszerített embereket munkára kötelezik és megfosztják emberi méltóságától és akár fizikálisan is bántalmazzák, megalázzák. Különböző területeken eltérő intenzivitással, de, az ókortól napjainkig kísér és kísért minket és jelen van a rabszolgaság. Megjelenési formái az évszázadok során, kultúránkként jelentősen eltérnek, de alapvető természete nem változik. A kutatók is különbséget tesznek a történeti rabszolgaság és a máig fennálló rabszolgaság között. Az előbbit történeti rabszolgaságnak, míg az utóbbit modernkori rabszolgaságnak nevezték el. Ennek oka az, hogy a történeti rabszolgaságot nem tiltották törvények, de napjainkban a világ összes országában törvények tiltják. (Mihalkó, Szabó, & Haidegger, 2015) A modernkori rabszolgaság előfordulása az egyes földrészekben eltérő. Leggyakoribb Ázsiában, Ausztráliában és Óceániában, valamint Afrikában, ezt követi Európa és Közép-Ázsia, majd az arab félszigeten fekvő országok és az amerikai földrész. Magyarország a vizsgált 167 ország listáján jelenleg a 93. helyen áll. A kutatás szerint hazánkban 36.000 fő lehet a modernkori rabszolgaságban élők száma. Ezeket a lesújtó eredményeket támasztják alá az Eurostat 2012-2015 közötti időszakra vonatkozó statisztikai is, amelyek alapján kiderül az, hogy Magyarország az első öt ország között van azon országok sorában, ahonnan az Európai Unió területén a legtöbb áldozatot azonosították. (Az Európai Unió Statisztikai Hivatala 2015, 2021) (Barabás, De Coll, Mihalkó, & Toszeczky, 2018)

2.4. A modernkori rabszolgaság megjelenése

Magyarországon

A rabszolgaság fogalmát nem csak most fedezhetjük fel a magyar történelemben, hanem régen is meglévő jelenség volt, ezért egy rövid áttekintést szeretnék nyújtani róla. A rabszolga kereskedés a honfoglalás előtti időkre is visszanyúlik. Az ősi magyarok a szláv népeket ejtették foglyul és szövetért, szőnyegért cserébe tovább adták őket Perzsiának.

A kereszténység felvétele után az egyház különbséget tett a keresztény és a pogány rabszolga között. Későbbiekben a török által meghódított területeken a föld és a rajta élők a Szultán tulajdona volt. A jobbágyság a Dózsa György féle parasztfelkelést követően, jogait tekintve rabszolgaság közeli állapotba került. A későbbiek folyamán a cselédek a megélhetés és a kikényszerített többletmunka (robot) teljesítése érdekében a gyermekek tanulás helyett dolgoztak. Magyarországon 1945 után szüntették meg a cselédséget a bevezetett munkajogi szabályozás után. Ezt követően nyugalmi időszak következett. A változást a rendszerváltás idézte elő. Megjelent a modernkori rabszolgaság Magyarországon. 1989 előtti időszakban ez a típusú bűnözés nem létezett, nem volt ismeretes hazánkban. A rendszerváltás hozadékaként a vad kapitalizmus idején „fejlődött” ki a modernkori rabszolgaság. Sok fajtája van, a prostitúciótól kezdve a kényszermunkáig. A rengeteg munkanélkülivé vált ember és a mélyszegénységbe taszított családok váltak áldozatokká a megélhetés érdekében. Magyarországon is elterjedt ez a forma, leginkább a legszegényebb régiókban (Észak-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Dél-Alföld) a kistelepüléseiben, és a községeiben, ahol az úgynevezett „uzsorások” akár teljes falvakat is kontroll alatt tartanak. Fontos megjegyezni, hogy az Eurostat 2018-as felmérései szerint az említett régiók egyúttal az Európai Unió 20 legszegényebb régiói között is szerepelnek. (Barabás, De Coll, Mihalkó, & Toszeczky, 2018) Háztartási és ház körüli rabszolgaságba nagyon sokféle úton kerülhetnek emberek. Magyarországon jellemző, hogy egyes családok arra specializálódnak, hogy nehéz sorsú, esetleg függő fiatalokat, egyedülálló idősebb és hajléktalan embereket beszélnek rá arra, hogy fizetés ellenében végezzenek munkát a házban és a ház körül, de amint a helyszínre érnek, az illetőt mozgásszabadságában korlátozzák, bántalmaznak és fizetség helyett állandó megalázásban részesítik. A fogva tartók a már szerfüggő rabszolgát függésben tartják, ha pedig eredetileg nem volt függő, akkor rászoktatják az olcsó alkoholra és a drogokra. Ezzel hosszabb távon kontroll alatt tarthatják. (Az Európai Unió Statisztikai Hivatala, 2018) (Barabás, De Coll, Mihalkó, & Toszeczky, 2018) Magyarországon a társadalmi, politikai és gazdasági változások jelentős szerepet játszottak a bűncselekmények számának növekedésében. Többek között társadalmi dezorientáltság, az államhatalom gyengülése, a jogbizonytalanság, a tisztességtelen szabad verseny-vad kapitalizmus- a gyors meggazdagodás utáni fokozott vágy volt megfigyelhető.

A gazdasági recesszió a lakosság jelentős részének létbizonytalanságot, életszínvonal csökkenést idézett elő. Minden társadalmi jelenség így a bűnözés is térspecifikus és kimutatható területi különbségekkel. Ami megfigyelhető az a társadalom anómiája. Miután témám társadalmi háttérének megértéséhez szükséges foglalkoznom az anómiával és a devianciával ezért fontosnak tartom az anómia és deviancia fogalmának tisztázását a dolgozatomban.

Fogalmak

Az anómia jelentése: A társadalomban a közös értékek, normák meggyengülését jelenti, azt az állapotot, amelyben a társadalom szabályozó hatása nem vagy nem eléggé érvényesül, pl., ha az egyén úgy látja, hogy csak helytelen eszközökkel érhet el megfelelő életkörülményeket, életminőséget. (Idegen szavak gyűjteménye, 2021) Anómia esetén megszűnik az az erő, mely megakadályozhatná, hogy az emberek elérhetetlen célokat hajszoljanak => az egyén vágyai és az eszközök között konfliktus alakul ki. Durkheim anómia elmélete szerint a devianciák oka a társadalmi integráltság eltérő foka.

A deviancia jelentése: elferdülés, elhajlás. A társadalmi normáktól való eltérés.

Társadalomtudományokban a deviáns viselkedés a társadalmi normáktól eltérő magatartás. Mindig csak konkrétan, az adott kultúrát vizsgálva lehet meghatározni, hogy mi tartozik ezek körébe. Olyan magatartások, melyek - eltérnek az adott társadalom általánosan elfogadott normáitól, és amelyek - előfordulása az adott társadalomban viszonylag csekély. A differenciális asszociáció elmélete (Sutherland). A bűnözői viselkedés tanulási folyamat eredménye. A bűnözők környezetében élő személy(ek) ezt a típusú magatartást (technikáit, módjait, motívumait) a mindennapi élet során sajátítja(ák) el. (A deviancia kérdései, 2021) A szubkultúra értékei és normái rögződnek, mivel a törvény megsértésével kedvezőbb lehetőséget lát önmaga előtt az egyén, a törvénytisztelő életmód alul marad. Tehát elmondható, hogy a kulturális hatások az anómiát és a pszichológiai vonatkozások tekinthetők okozatnak, nem pedig az öröklődő bűnözői életforma, ami genetikailag kódolt viselkedési forma. Leginkább a külső hatások a befolyásoló tényezők.

2.5. A jogszabályi háttér kialakulása

Napjainkban is aktuális hisz a mai napig előfordulnak ezek a bűncselekmények. Jelentős változást jelentett amikor a Büntető Törvénykönyvben megjelent és szabályozásra került ennek a bűncselekmény fajtának a büntető formája. A rendőrséget is felkészületlenül érte a rendszerváltozás és a rendszerváltozás során felszínre kerülő új jelenségek, bűnözési formák. A korábbi rendszer elbizonytalanodott. Hiányoztak azok a jogszabályok melyek a rendőri munkát segítették volna. A kormány részéről nem volt türelmi idő, a szaporodó törvénytértek miatt, elvárták az azonnali határozott fellépést. A rendőrség a fő tevékenységét a szabálysértésekre irányította, ahol tettenérésről volt szó, ahol nincs vita, nem kell bonyolult bizonyítási eljárást lefolytatni és nincs védő ügyvéd sem. Ennek a következménye a megemelkedett bűncselekmények száma. A rendszerváltozás gazdasági hatásainak következtében a szükségletkielégítő bűncselekmények erősödtek fel. Hazánk uniós csatlakozásával a magyar jogalkotásnak folyamatosan figyelemmel kell kísérnie az EU elvárásait. A megfogalmazott követelményekkel összhangban lévő jogszabály környezet megteremtése kiemelt feladat. Nem volt ez máshogy akkor sem amikor a közösségi szinten tovább folytatódott a sértettek jogaira vonatkozó minimum szabályok. Az Európai Parlament és a Tanács fogadta el a bűncselekmények irányelvét. Ezzel a hazai jogalkotónak átültetési kötelezettsége keletkezett, melyet határidőre köteles volt teljesíteni. Egyebek mellett a magyar büntető eljárási törvénybe is újabb módosítások beillesztése volt szükséges. Ezt a feladatot az állam 2012. október 25. napján hajtotta végre. A Büntető Törvénykönyv (Magyarországon a rövidítése: Btk) egy büntetőjogi kódex, amely az egyes bűncselekményeket és az értük kiszabható büntetéseket határozza meg. (Büntetőjog.Infó, 2021) A Btk. olyan törvényt hozott, hogy lehetőség nyílt a „csicskáztatás” felszámolására. Társadalmi érettség is kellett ahhoz, hogy az érintett roma közösség jogait- a védőket- meggyengítsék. A sajtóban és a médiában egyre gyakrabban jelennek meg hírek kiszolgáltatott emberek különféle formában végrehajtott bántalmazásáról, megalázásáról. Egyes elkövetők attól sem riadnak vissza, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő embertársaikat újkori rabszolgaként tartsák, velük alantas munkát – úgynevezett csicskáztatást – végeztessenek. Az ilyen cselekményeket gyakorta szórakozásból követik el, erről felvételeket készítenek, és az interneten teszik mások által hozzáférhetővé.

A kiszolgáltatott élethelyzetben lévő személyek (pl. hajléktalanok, szociálisan súlyosan hátrányos helyzetben lévők) lényegében „szórakozásból” történő megalázása, a méltatlan helyzetek felvételeken történő rögzítése az állam által nem tolerálható. A társadalmi viszonyok megváltozása olyan újabb, káros jelenségeket hozott felszínre, amely indokolja a védelem körének kiterjesztését. A törvény ugyanakkor nem kívánja kiterjeszteni a büntetőjogi védelmet a nem az egész életvitelt jellemző, tartós, csak az adott helyzetben fennálló, illetve csak pillanatnyilag kiszolgáltatott állapotban lévő személyekre. Az új büntetőjogi kódex a Büntető Törvénykönyv 2013. július 1-jén lépett életbe. Az új Btk. hatályba lépése egyszerű, korszerű és szigorú szabályokat teremt a bűncselekmény áldozatai, valamint elkövetői és az igazságszolgáltatás számára. Hatékony választ ad az elmúlt 30 évben átalakult bűnözési formákra.

2.6. Viktimológia

A témakör indokolja, hogy áttanulmányozzam a viktimológiát tartalmazó anyagokat is. „A viktimológia a latin *victima* (= áldozat) és a görög *lógosz* (= tan) szavakból álló összetétel, jelentése: áldozattan.

A viktimológia műszó - mint terminus technicus - Friderick Werham amerikai pszichiáter 1949-ben kiadott (Az erőszak megjelenési formái) című könyvében szerepel először. E fogalom a *Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique* című svájci szakfolyóiratban rendszeresen megjelenő tárgykörű tanulmányok nyomán vált az egész világon közzismertté.” (Dr. Tóth, 2003)

Vannak bizonyos társadalmi és egyéni tényezők melyek befolyással vannak a létrejöttében. Mi az, ami hajlamosítja a személyt, hogy áldozattá váljon? Magyarországon az elmúlt években a lakosságnak jelentős része vált közvetlen sértettjévé az ismerté vált bűncselekményeknek. Az állampolgárok közül több ezren veszítik életüket, ezerszámra testi épségükben, egészségükben, jogaikban, jogos érdekeikben szenvednek súlyos sérelmeket, és több ezren jelentősen károsodnak vagyonukban az elkövetők társadalomra veszélyes, jogellenes bűnös magatartásai miatt. A társadalom bizonyos tagjai személyiségük, életvitelük, az elkövetővel való kapcsolatuk, a bűnügyi szituációban tanúsított magatartásuk miatt az átlagosnál gyakrabban válhatnak bűncselekmények áldozataivá.

A sértett, az áldozat személyisége, viselkedése, életkörülményei ugyancsak hozzájárulnak a sérelmére elkövetett bűncselekményekhez. A bűnözés elleni harc során nagyon fontos az elkövetést lehetővé tevő felderített okok és körülmények megszüntetése. Az „áldozatok” azokat a személyeket jelentik, akik – egyénileg vagy közösen – sérelmet szenvedtek, beleértve a testi vagy szellemi sérülést, érzelmi szenvedést, gazdasági veszteséget vagy alapvető jogaik lényeges csorbítását olyan cselekmények vagy mulasztások által, amelyek sértik a tagállamokban érvényes büntető törvényeket, beleértve a hatalommal való bűnös visszaélést tilalmazó törvényeket. A kriminológia feladatai közé tartozik, a bűnözővé válás okaira adandó magyarázat, míg a viktimológiának az áldozattá válás folyamatát kell kutatnia. Az áldozattá válást elő segíthetik: személyi kör, az ember kapcsolata a szociális környezettel, a képzettség, valamint a tér és az idő, mint objektív adottságok. A személyi körbe sorolhatók a kor szerinti meghatározottság, az egészségi állapot, az áldozat helye a családban és a család struktúrája. Mindezeknek kiemelt a jelentősége. A társadalmi elszigeteltség további olyan tényező, amely növeli az áldozattá válás kockázatát. A szerzett tehetetlenség is olyan felfogás, amely magyarázatot ad az áldozattá válás fokozott kockázatára. Az ember tapasztalat útján tanulja meg, hogy a magatartásának lehetnek negatív következményei, amelyekre nincs befolyással. (A bűn hálójában: Az áldozattá válás, 2021)

2.7. Pszichológiai folyamatok az áldozatok viselkedésével összefüggésben

Nemcsak jogi vonatkozása van ennek a bűncselekmény formának, hanem pszichológiai hatása is van. A „csicskáztatott” személyek traumán esnek át és traumás élményeik lesznek így válnak áldozatokká. A lélektan a személyiség kialakulását helyezi a középpontba. A közgondolkodás egy máig mélyen beidegződött előfeltevése azt gondolja, hogy az ember lelki, viselkedésbeli tulajdonságai alapvetően biológiai eredetűek, veleszületettek, örökletes gyökerűek. Ez a szilárd meggyőződés lényegében alapul szolgált a rendi társadalmak létrejöttének. Az ember személyisége azonban sokkal több, mint öröklött, és a környezet által befolyásolt tulajdonságok összessége.

A pszichológia az emberi személyiség, mint a test és a lélek vagy szellem elválaszthatatlan egységének, az individuum kifejlődését, megszületését nevezi szocializációnak. (Kőrössi, 2004). A pszichológiai közelítésben, a társas tanulásmélethez szerint az egyén megfigyeli másokat, és a tanulás során a megfigyelt viselkedést mintának tekinti, és a mintaként szolgáló cselekedeteket eltárolja, reprodukálja magában és viselkedésében visszatükröződik. (N.Kollár, Szabó, & szerkesztette, 2017) (Allport.G.W., 1980) Az áldozatoknál a traumás reakció akkor alakul ki amikor az egyéni cselekvés hatástalan. Amikor a küzdelem és a menekülés nem lehetséges, az ember önvédelmi rendszere túlterhelődik és a működése felborul. A veszélyre adott reakciók sokszor megváltozva és felnagyított formába jóval azután is fennmaradnak amikor a valós veszély már elmúlik. A traumatikus események hosszútávon mély változásokat idéznek elő az érzelmek, gondolkodás és az emlékezés területén. A traumatizált ember teste folyamatosan készenlétben van és gerjesztettségi állapotban csak nem tudja, miért. (Herman, 2019)

Fogalmak:

„**Az áldozat jelentése:** túlélő. (Herman, 2019)

A trauma jelentése: természeti katasztrófát, balesetet vagy erőszakos eseményt követő lelki sérülés, amely az esemény természetétől függően lehet ideiglenes vagy maradandó. (Herman, 2019)

Trauma fixálódása: a traumatikus esemény merev rögzülése a tudatban.” (Herman, 2019)

A traumatikus események hatással vannak az én pszichés struktúrájának és az emberi kötődés és jelentésrendszerekre is mely az egyént a közösséghez kapcsolják. Ezek a személyek mélységesen elhagyottnak és magányosnak érzik magukat. A traumán átesett áldozatoknak az alap biztonság érzetüket kell legelőször visszaállítani, majd a pozitív énképének újraépítése mások segítségével. A környezetnek nagy türelemmel kell fogadnia az áldozat közelség- és távolság igényének változásait, és tiszteletben kell tartani autonómiájának és önkontrolljának visszaszerzési törekvéseit. Az agresszív kontrolálatlan kitöréseket nem kell mindenképpen tolerálni. (Herman, 2019)

A generalizált szorongással küzdők alapértelmezés szerint nagyobb fokú testi feszültséggel jellemezhetők. Emellett társaiknál nagyobb valószínűséggel fókuszálnak az őket potenciálisan veszélyeztető ingerekre (Barlow – Durand 2009: 129– 131). A generalizált szorongás a félelem konkretizálásának hiányára vezethető vissza. A társadalmi hálózatok szempontjából mindez azt jelenti, hogy generalizált szorongás azokban a társas konstellációkban alakul ki, amelyek nem teszik lehetővé az aggasztó események jeleinek azonosítását és az egyéb események jeleitől való megkülönböztetését. (Sík, 2018)

2.8. Szociológiai háttér, a hajléktalanság kialakulásának társadalmi okai

Megfigyelhető a bűncselekmény áldozatainál, hogy a szociológiai hátterek nagyban befolyásoló tényezők az áldozattá válásnak. A szocializáció fogalma alatt értjük azt az egész életen átívelő folyamatot, amely során az egyén az adott kultúra, társadalom teljes jogú, kompetens tagjává válik. A szocializáció során az egyén humanizálódik. Fokozatosan elsajátítja mindazokat a viselkedési, együttélési, túlélési, életben maradási normákat, viselkedési formákat, szerepeket, melyek segítenek eligazodni, mintegy iránytűként szolgálnak élete során. (Dr. Bagdy, 1977) A szocializáció akkor tekinthető sikeresnek, ha az elvárt szabályokat az egyén nem kívülről érkező kötelező jellegű előírásként éli meg, hanem személyes beállítatásából, értékrendjéből következő normaként, azaz internalizálja, magáévá teszi azokat.

Mindhárom eset szereplője hajléktalan volt, mielőtt áldozattá vált, ezért tartom indokoltnak azt, hogy beszéljünk a hajléktalanság kialakulásáról, hiszen ezek a hajléktalan emberek a hajléktalanságuk során ugyanolyan ismérveket mutatnak, mint áldozattá válásuk folyamán. Hazánkban a rendszerváltás következtében létrejött változások, melyek az egyének életkörülményeit jelentősen megváltoztatták. Ilyen a hajléktalanság kialakulása is, amely a szociális háló elvesztésével potenciális áldozattá tette ezeket az embereket. A lecsúszó embert egy kiterjedt, jobb minőségű szociális segítő rendszernek kellene körül venni, mely időben észleli a bajt és megfelelő segítséget tud nyújtani.

A rendszerváltást követően társadalmunkban a vad kapitalizmus jelenik meg. Ezt az időszakot a szegénység, szinte a kizsákmányolásszerűen alacsony bérek és a bizonytalan munkahely jellemzi. Nem alakult ki olyan társadalmi réteg, amely kellően gazdag ahhoz, hogy segíteni tudjon és akarjon is! Az állam képtelen megakadályozni az emberek lecsúszását, jellemző a munkanélküliség és az ezzel járó elszegényedés. Sok család felbomlott, életek törtek ketté. A munkanélküliség és a pénztelenség lelki teherként nehezedett az emberekre, ezáltal a társadalomra is. Egyre magasabbak lettek a munkahelyi elvárások is, a munkakörök betöltéséhez szakirányú végzettséget írtak elő. Kevés a 8 általános és szakmunkás végzettséget elfogadó munkahely, szakmák szűnnek meg. Sok munkahelyen magasabb szintű tudás szükséges és egy-két idegen nyelv ismerete is elvárás. A hajléktalanok interjúiból az is kiderül, hogy nem volt számukra kapaszkodó, szociális védőháló, amely az eladósodott, alkoholbeteg, munkanélkülivé vált embert segítette volna. A hajléktalanná válás egy hosszú folyamat, amely során az érintett személy lassan elszakad az emberi közösségtől, a családtól, barátoktól és a munkatársaktól. Fontos, hogy a társadalom befogadó vagy kirekesztő társadalom! Sajnos a magyar társadalom nem elfogadó. Kevésbé toleráns, némely egyénnel szemben többnyire ezek az emberek kerülnek olyan helyzetbe, hogy egy két család behálózza és fogságba tartja őket. Ezeken a helyeken szabályosan rabszolgaként tartják őket. Nem, vagy csak felügyelettel hagyhatják el azt a házat, telket vagy tanyát, ahol élnek. A munkájukért nem kapnak bért, csak cserébe italt, cigarettát és minimális élelmet. Kevés esett kerül a rendőrség látókörébe. A bántalmazás tárháza rendkívül széleskörű: a megfélemlítéstől kezdve a testi bántalmazáson át bármi előfordulhat. Nem ritka dolog az sem, hogy a fogva tartó elveszi az áldozatok személyes iratait, ezáltal szabad mozgásukban ellehetetleníti őket. Sokszor szóban fenyegeti meg ezeket az embereket. Előfordul, hogy nem az elvégzett munka a lényeg a fogva tartó részéről, hanem az, hogy ne derüljön fény a bűncselekményekre és rekeszti ki őket a külvilágtól. Általában magányos, idős, beteg, alkoholista emberek válnak áldozattá. A rendszerváltás előtt a sérült, fogyatékos fiatalokat „udvarosként” foglalkoztatták a termelőszövetkezetek. Mivel a társadalmunk nem elfogadó így perifériára kerültek és kiszolgáltatottá váltak. (Breitner, Gurály, & Győri, 2002)

3. SAJÁT KUTATÁS

Kutatási módszerem az esettanulmányon alapuló jelenség bemutatása. Az esettanulmánnyal és a tapasztalatunkkal magunk és mások fejlődését szolgáljuk. Az esettanulmányt interjúkkal és dokumentumok vizsgálatával tettem komplexsége. Az esettanulmányban a segítő folyamat lépéseit az áldozattal való együttműködés dinamikáját mutatom be. A megjelenő szociális probléma, jelenség és eljárás is feltárássá kerül. Összetett módszert használtam, interjút készítettem, több dokumentumot áttanulmányoztam. A dolgozatom elkészítéséhez helytörténeti kutatást végeztem szülőfalum (Gádosoros) bemutatására. Az ott zajló eseményekről az érintett Polgármesteri Hivatal Polgármesterét és dolgozóját kérdeztem meg. Felkerestem azokat a munkatársakat, akik rajtam kívül még érintettek voltak az eseményekben. Az esettanulmány készítése során tekintettel voltam az anonimitásra és az etikai elvekre melyet az Szociális Munka Etikai Kódexe tartalmaz.

3.1. Gádosoros településének a bemutatása

A dolgozatomban szereplő áldozatok a Gádosoroson élő roma családoknál végeztek több éven keresztül - fizetség nélküli – „kényszermunkát”. Szeretném bemutatni ezt a Viharsarki kis települést. Egy kis helytörténeti kutatással kezdem a község bemutatását. A település a Békés megye nyugati határán terül el. Mind közúton, mind vasúton elérhető. Régészeti leletek alapján már 3500-4000 éve lakták. A történelmi viharjai a területet sem kímélték, „Gadosrosthelek” (1436) pusztává alakult. 1826-ban a puszta tulajdonosa báró Dezséri Rudnyánszky Sándor a megye akkori főjegyzője 40 telepessel újra telepítette Bánfalva néven. 1901-ig a Bánfalva nevet használták az itt élők. A néphagyomány szerint az odatelepülők megbánták döntésüket, az elnevezés tehát a bánat szóból ered. Mások szerint azonban egyszerűen Rudnyánszky báró nevezte el így új birtokát. A község mai nevét Karácsonyi János püspök-történész javaslatára ősi Árpád-kori templomának bejáratáról kapta. „Gádor” átriumot, tornácot, előcsarnokot jelent. A község neve Gádosoros lett.

Justh Zsigmond író (1863–1894) síremlékét 1963-ban helyezték Gádorosra a Justh-majorból. Az író birtokán parasztszínházat alapított. A klasszikus és népszínműveket a birtokán élő és dolgozó parasztok adták elő. Érdekesség, hogy ebben a temetőben nyugszik Udvardi Kossuth Lászlóné, aki Petőfi Sándor első szerelmének unokája volt. Igazi fejlődése a falunak az 1950-es években kezdődött és mára teljeskörűvé vált. A mezőgazdaság a fő kereseti forrás, jó minőségű föld adja a megélhetést a lakosság egy részének. A két közeli város Orosháza és Szentes nagyvállalatai is sok falubelit foglalkoztatnak. A művelődési, oktatási, egészségügyi ellátás megfelelő szinten biztosított. A 2011-es népszámlálás során a lakosok 88,4%-a magyarnak, 2,8% cigánynak, 0,2% németnek, 0,2% románnak mondta magát (11,5% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 30,6%, református 3,4%, evangélikus 5,9%, felekezeten kívüli 39% (20,4% nem nyilatkozott). (Gádoros Helységnévtár, 2021)

A helyi köznyelv szerint „törzs gyökeres” cigányok mellé betelepültek az öcsödi cigányok is. Jellemzővé vált a vegyes házasság. A roma férfiak magyar nőkkel létesítenek kapcsolatot. A keveredést a demokrácia, a rendszerváltás hozta magával, a szabadság és a szabad szerelem jegyében. Jellemző volt rájuk, hogy a szokásaikat, hagyományaikat tisztelték. A „törzs gyökeres” romák közül egyik sem volt bűnöző. Asszimilációjuk sikeresnek volt mondható. Az Öcsödről érkezett családok lótenyésztéssel foglalkoztak. Az 1990-es évek közepétől újabb roma családok jelennek meg a faluban. Fő munkájuk a libatépés és a baromfi szállítás volt, mely munkákat általában brigádokban végezték. Az 1990-es években a munkanélküliséget és hajléktalanság nem büntették a hatóságok. Ebben az időszakban még a jogszabályban is megjelenik az, hogy diszkriminatív a „cigány” megnevezés. Sajnos ez által lehetőséget nyújtottak a bűnelkövető személyeknek. Sok esetben előfordult, hogy nem az elkövetett cselekmények súlya szerint büntettek, nehogy megkülönböztetésként tűnjön fel. Csak az Öcsödről érkezett bevándorló roma családoknál jelenik meg a nagyszámú bűnelkövetés. A roma hatalmat megvásárolta egy jelentős befolyással bíró volt öcsödi családfő és vajdának nevezette ki magát az országos cigányvajda által. A vajdának a feladata összetartani a cigányságot és igazságot tenni a roma közösségbe. Szemmel látható volt a „törzs gyökeres” gádorosi cigányok és az öcsödi „betelepült” romák közötti elhatárolódás.

A gádorosi cigányok nem fogadták el feljebbvalójuknak a kinevezett vajdát, mert a tradíció szerint másnak kellett volna ezt a helyet betölteni. A cigány hagyomány szerint a vajdaság tisztsége örökletes tisztség. Mindezeket a Gádoros Polgármesteri Hivatal egyik dolgozója mesélte el, aki feladatköréből adódóan sokat foglalkozott a cigánysággal akkoriban a faluban.

3.2. Esettanulmány I.

Az esettanulmányok egy adott jelenség, mint „csicskáztatás” áldozatainak komplex bemutatása. Az áldozatok viselkedésváltozásainak és ehhez kapcsolódó szociális munka bemutatása történik. A segítő folyamat lépéseit és a segítő szerepét, az áldozattal való együttműködés dinamikáját mutatom be komplex módon. A jelenlegi esettanulmány összeállításánál a kliens dokumentumait használtam és saját tapasztalásomat írtam le.

Nagyfokú rendőrségi intézkedések következtében több személyt menekítették ki a Gádoroson élő fogva tartó családtól. A rendőrség a Kórházba szállította őket majd kivizsgálásuk után a Platán Idősek Otthonába kerültek, mint fokozott rendőri védelem alatt álló személyek.

A kliens bemutatása

Az áldozat, 71 éves férfi, (jelöljük őt R.R. monogrammal) aki többször kötött házasságot, majd elvált. Elmondása szerint 4 vagy 5 gyermeke született. Külsőleg egy komolyabb koponya sérülés nyoma látható a homlok tájékán. Valószínűleg egy ló patájának nyoma látható a koponya bemélyedésében, levedző seb is mutatkozik ezen területen. Az áldozat egyik szemére vak a másik szemével is gyengén lát. Gyermekeivel egyáltalán nem tartja a kapcsolatot. 15 éven keresztül „kényszermunkát” végzett egy gádorosi roma családnál. Fizikailag megtörtén, kevés ruházattal -ami erősen viseletes és szennyes volt- menekítették ki az áldozatot a rendőrök. Fogytékossága szemmel látható a fején mutatkozó súlyos koponya trauma miatt. Járása bizonytalan, ingadozó. Külsője nagyon ápolatlan, rendezetlen, a nem megfelelő tisztálkodás miatt.

Kapcsolat felvétel módja

A rendőrség a kórházba szállította, meg felelő kivizsgálást követően a kórházi szociális munkás felvette a kapcsolatot az Egységes Szociális Központ szociális ügyintézőjével. A szociális ügyintéző felkereste R.R.-t a kimenekített áldozatot, és az előgondozást elvégezte. Itt R.R. azt mondta „hogya a munkaadójánál élt és dolgozott” Ez év november 25-én a Platán Idősek Otthona lakója lett. A kapcsolat felvételkor a kliens együttműködő volt a szociális munkatárssal. Nyugodt hangnemben beszélgetett nem tanúsított negatív magatartást.

Hivatalos dokumentumok, feljegyzések áttekintése:

A feltáró munka tárgya kórházi zárójelentésből, szakorvosi véleményből és diagnózisból, OOSZI I. fokú szakvéleményéből áll.

Egészségügyi és pszichés állapot:

- 1997-ben történt súlyos fejsérülése, többszörös törés, koponya trauma miatt mozgásában korlátozott, menni nem bír, agyi trauma és emollitio miatt érzelmileg is károsodott. Egyik szemére nem lát, másikra csökkent látó. / Szeged Belgyógyászat/

- Békéscsaba Országos Egészségbiztosítási Pénztár Országos Orvosszakértői Intézete (továbbiakban OOSZI) I. fokú bizottság szakvéleménye súlyos fogyatékosság minősítéséről.

- R.R. életkorának megfelelően torzítja a régmúlt és a jelen, a mese és valóság elemeit. Főleg régmúlt események jönnek a felszínre. Értelmi színvonalára az öregkori szenilitás tüneteinek megjelenése a jellemző. Érzelmileg hullámozó. Nagy valószínűséggel átélte, hogy munkabér nélkül foglalkoztatták. Egyértelműen beszámol arról, hogy átélte fenyegetettség élményt, ami frusztráló tényezőként folyamatosan alkalmazkodó, behódoló magatartásra készítette. Az pontosan nem megállapítható, hogy a lórúgás a fején, vagy a rossz bánásmód frusztráló élménye, vagy az öregség az, amely miatt pszichésen már nem nagyon beszámítható az élményekre való emlékezés és hitelesség tekintetében. Valószínűleg véleményezhető, hogy mind a háromnak szerepe van.

Nagy valószínűséggel könnyen befolyásolható, amit a hosszú időn keresztül félelembe élő életmód alakított ki nála. (Igazságügyi pszichológus szakértői vélemény)

- Hat hónappal a Platán Idősek Otthonába költözés után ismételt szakértői vélemény lett kérve. R.R. a vizsgálat céljával és okával nincs tisztában. Térben orientált, de időben teljesen tájékozatlan. Életrajzi eseményeit pontatlanul adja meg. Realitás érzéke károsodott, gondolkodása szimplifikált, tartalmilag besszükül. Rövid és hosszú távú emlékezete sérült, valószínűleg az általa átélt eseményeket is torzítva adja elő. Hangulata a szituációnak megfelelő, érzelmileg érzékenyebb (a lovakhoz való kötődése a legkifejezőbb). Egyrészt agykárosodása, másrésztől életvezetésből kifolyólag könnyen befolyásolható, irányítható, konfliktust kerülő személyiség, aki könnyen behódol mások akarátának. Orvosi iratok alapján középsúlyos demencia véleményezhető. A demencia emlékezet, gondolkodás, tájékozódás, megértés, számolás tanulási képességek, nyelvi és ítélőképesség zavara. Kognitív funkciók romlásával gyakran társul, sőt megelőzheti az emocionális kontroll, szociális viselkedés és motiváció károsodás. Hajlamos lehet arra, hogy a számára negatív, érzelmi megterheléssel járó eseményeket emlékezetében „megszépítse” mely egyfajta pszichés védekezési reakciónak tudható be. (Pszichológiai szakértői vizsgálat)

Szociális anamnézis

Az anamnézise és az interjú szerint R.R. egyszerű földműves családból származik, és 5 testvére volt. Az általános iskolát elvégezte és a gimnáziumot is elkezdte, de abba kellett hagynia, mert segédkezni kellett a közös munkában. Fiatalon nősült – állítólag azért nősült meg ilyen hamar, hogy ne kelljen katonának bevonulnia. Mégis behívták katonának. Elmondása szerint szép házassága volt, három gyermeke született. 18 év után elváltak és visszaköltözött az alföldre. Másodjára is megnősült ebből a házasságból 2 gyermek született. Szegeden egy szállítási vállalatnál gépkocsivezetőként dolgozott. Külföldön is vállalt munkát, sok rokona él a határon túl is. Hódmezővásárhelyi termelősövetkezettől jött el rokkantnyugdíjba, mivel munkavégzés (emelés) közben megvakult. Elmondása szerint egy magán vállalkozónál helyezkedett el és később jött ide a Platán Idősek Otthonába. Az áldozat R.R. egy fűtetlen helységben -kamrában- volt elszállásolva a fogva tartó családnál.

A házkörüli munkákat és a lovak rendben tartását kellett elvégeznie. Az munkájáért pénzt nem kapott, sőt a nyugdíjához sem férhetett hozzá. A fejsérülése után önálló feladatokkal nem bízták meg. Enni szűkösen kapott. A gazdasszony, ha nagyon éhes volt egy szelet kacsaszíros kenyeret adott részére. Közel 15 évig dolgoztatták az áldozatot. Elmondása alapján ő volt a legrégebben a családnál. Előfordult, hogy bántalmazták. Nagyon sokat szenvedett, nélkülözött. A természetes támasza teljesen megszűnt. Egyetlen egyszer sem vették fel a kapcsolatot vele a gyermekei. Az előgondozási lapon arra a kérdésre, hogy mik az elvárásai az intézménnyel szemben azt válaszolta, hogy” szeretné kipihenni magát az otthonban”.

A probléma megfogalmazása

Szociális szakember szerint: Beilleszkedési nehézségek adódhatnak. Pszichiátriai anamnézise is rámutat a viselkedési problémák meglétére, ami a szociális készségek és az emancipáció zavarát mutatja.

A bentlakó ellátottak szerint: Számukra ismeretlen R.R. beköltözésének háttere, nem értették, hogy a „csicskáztatott” emberek miért költöznek be az idősotthonba. Az eddigiekben ilyet nem tapasztaltak, megváltozott a nyugodt lakókörnyezetük.

A kliens szerinti megfogalmazás: Hirtelen nagy lett körülötte az embertömeg. Vannak betartandó szabályok, kénytelen alkalmazkodni másokhoz. Nem érti, hogy a Házirendet miért kell betartania. Bár nincs fenyegetés az életében, amelyhez éveken keresztül hozzászokott, mégsem érezte jól magát az új, általa szokatlan és idegen környezetben.

Célok kitűzése

Rövid távú cél:

Segítő munkafolyamatok, beavatkozások.

- Lakcím változásának bejelentése a Platán Idősek Otthonába.
- Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnál a lakcím változás miatt az áldozat nyugdíja a Platán Idősek Otthona címére érkezzen.

- Magyar Államkincstár Dél-Alföldi Regionális Igazgatóság Családtámogatási és Szociális Ellátási Irodához a lakcím változás bejelentése. A fogyatékosági támogatást a Platán Idősek Otthonba kell utalni.
- Ápolási dokumentumok kitöltése, melyben a gyógyszeradagolás és az ápolási terv van rögzítve.
- Egyéni tisztálkodási és ruházati szükségletek kielégítése, pótlása amennyiben szükséges.
- Beilleszkedés segítéséhez a házirend ismertetése és elmagyarázása.

Hosszú távú cél:

- Az alapvető biztonságérzet visszaállítása, pozitív én kép újra építése.
- A traumatizáló és a közösség közötti megromlott kapcsolat helyreállítása. Ehhez türelem és idő szükséges.
- Gyermekeivel történő kapcsolat felvétel ösztönzése.

Beavatkozás lépései

- Ápolási terv készítés az irányító nővérrel. Az adott kórképe szerinti kezelések előre vetítése, szakorvosi kontrolokra való előjegyzése.
- Ápolási dokumentum készítése a nővérekkel. Sebkezelése és más egyéb egészségügyi változások napi szintű bejegyzése. Napi gyógyszerelés monitorozása.
- Egyéni Gondozási Terv készítése és felülvizsgálata a mentálhigiénés személyzettel. Fizikai és mentális állapot változásainak rögzítése. Rövid távú beavatkozási folyamatok leírása és annak felülvizsgálata.
- Pénzkezelés, kezelt pénzessé tétele a Pénzkezelési Szabály szerint. A nyugdíjmaradványának heti egyszeri felvétele amennyiben az ellátott igényli. Heti bevásárlás, tisztálkodási szerek pótlása a szabályok szerint.
- Foglalkoztatási Terv készítése, mely tartalmazza az irodalmi kör, énekkar, filmvetítés, hitélet gyakorlását, torna és a többi foglalkozások helyét és idejét.

A segítő munka folyamatának bemutatása

Ez a segítői munka egy team munka, ahol a nővérek, a mentálhigiénés személyzet a pénzügykezelő és a szociális ügyintéző együtt dolgozik az ellátott érdekében. Az egyik legfontosabb tényező az, hogy a legmegfelelőbb kapcsolat alakuljon ki az adott helyzetben az áldozattal.

A bizalom felépítése a későbbi munkafolyamatok sikerét alapozza meg, hiszen egy olyan emberről van szó, aki több éven keresztül élt át traumát és ebből adódóan mindenkivel szemben bizalmatlan.

A felvételt követő cselekvési folyamatok

- Türelmes szobatársak mellé való költöztetés fontos lépés a beilleszkedés segítéséhez. A trauma elszívódása miatt szükséges R.R.-t olyan szobatárs mellé helyezni, aki toleránsan viszonyul és megérti kliensünk viselkedését.

- Érdeklődési körét feltárva a szerinti foglalkoztatás kialakítása és megtartása. Fontos, hogy R.R. foglalkozhasson saját maga által választott, érdeklődésének megfelelő tevékenységgel, ami segíti enyhíteni a trauma hatásait, beleértve a terápiás tevékenységeket is.

- Szükségleteinek kielégítése (dohányzik) dohány beszerzése nagyon fontos mivel egy függőségről van szó. Az elsődleges kielégítendő feladat a csapatnak a dohány után való sóvárgást csökkenteni. A megvonás elvonási tüneteket produkál, ami negatív irányba befolyásolhatja a beilleszkedési folyamatot.

- Napi és heti foglalkoztatáson való részvétel segítése: filmvetítés, irodalmi kör, vallásgyakorlás, udvarrendezés. A számára megfelelő filmekre való invitálás, egyéni beszélgetésbe való bevonás rendkívül fontos.

- A természetes támasz kiépítésének kísérlete. Családi Napra meghívó küldése a gyermekei számára. Családi anamnézis készítése.

- Részére érkező hivatalos iratok, okmányok, levelek felolvasása és a megértésének segítése. A rendőrség által érkezett levelek felolvasása és értelmezése sokszor nehézségbe ütközött. Nem értette miért kell mindig menni a tárgyalásra.

Nagyon elhúzódott az eljárás, több évig tartott. Az ügye iránt való érdeklődésének fenntartása nehézkessé vált sok esetben.

- Ügyintézesek a részére. A személyes okmányai rendbetétele.
- Mentális támogatás, beszélgetés, konfliktuskezelés. A kialakult negatív viselkedése miatti konfliktusok megértése és kezelése.
- Életvezetési tanácsadás, ami segíti majd a közösségbe való beilleszkedését. Az ebédlőben történő közös étkezés szabályainak ismertetése, a reggeli, ebéd és vacsora időpontjaival.
- Napi rutin kialakítása. A Házirend ismertetése, ami a napi rendszerességet, lehetőségeket és szabályokat ismerteti meg.

Értékelés és lezárás

R.R. általában a foglalkozásoknak passzív résztvevője volt. Leginkább jött-ment az épületben és az udvaron. Legtöbb időt a kijelölt dohányzó résznél töltötte. Kedvelte a filmeket, a hittant is hallgatta. Foglalkozásokra bejött, ha invitálták, de nem vett részt azokon aktívan. Nagyon rövid idő alatt párkapcsolatot létesített az otthonban lakó idős hölgygel, aki kimondottan szerette „babusgatni” a párját. Viselkedése sokszor szabályt szegő volt. Kihasználta azt, hogy elegendő dohányossal rendelkezett, ezért bizonyos szexuális cselekedetekért cigarettát adott demenciában szenvedő asszonyoknak. Több alkalommal történt vele elbeszélgetés, hogy helytelen a cselekedete, de ezek a deviáns viselkedések ismételten előfordultak. A nővérek és a mentálhigiénés munkatársak részéről fokozott figyelmet igényelt. Sajnálatos módon a családdal nem tudtuk a kapcsolatot felvenni. Egyetlen megkeresésre sem reagáltak. Ahogy a demenciája súlyosbodott, úgy vált egyre gyengébbé. Erős akusztikus hallucinációi voltak, mert egy lapáttal igyekezett a Platán Idősek Otthon udvarát körülvevő betonfalat kibontani, mivel hallotta a lovak nyerítését és segíteni akart rajtuk. Egészségi állapota annyira legyengült, hogy 2016 januárjában exitált a Platán Idősek Otthonban.

Összegzés

R.R. traumát átélt személynél is tapasztalható volt, hogy a hosszú távú, traumás események mély változást hoznak létre az érzelmek, a gondolkodás és az emlékezés területén. A demenciájának mértéke is befolyással bírt a beilleszkedésére. Beköltözése után hat évet töltött a Platán Idősek Otthonában. Meglátásom szerint az előrehaladott demenciájának köszönhetően a trauma okozta sebek az eltelt hónapokban, években csökkentek. A szabályokat a maga módján elfogadta és a helyzethez mértén nyugodt éveket töltött az Idős Otthonban.

3.3. Esettanulmány II.

A kliens bemutatása

Az áldozat (nevezzük Gézának) 49 éves férfi, aki több éven keresztül egy roma családnál volt „csicska”. Állami gondozásban nőtt fel, soha nem volt saját lakása. Nevelő szülei is alkoholisták voltak. Biztos támasza nem volt, és ezt mindig kihasználták. A család Gádoroson (nem azonos az előző esettanulmányban szereplő roma családdal), ahol tartózkodott, iratait, nyugdíját elvette, dolgoztatta és éhezettette. Személyes szabadságában jelentősen korlátozták. Nehéz fizikai munkát végzett reggeltől estig, nem volt szabadnapja. Pénzt az elvégzett munkájáért egyszer sem kapott. Előfordult, hogy bántalmazták és ételt is alig kapott. A járása billegő és az egyik karja könyöktől deformált. Nagyon rossz fizikai állapotban van, látszik az alultápláltság rajta. Külleme erősen elhanyagolt és ápolatlan.

Kapcsolat felvétel módja

A rendőrség a kimenekítést követően a kórházba szállította, ahol a krónikus osztályon volt elhelyezve. Megfelelő kivizsgálást követően a kórházi szociális munkás felvette a kapcsolatot az Egységes Szociális Központ szociális ügyintézőjével. Bekerülésére a Platán Idősek Otthonába az életkörülményei miatt került sor, ezért indokolt volt a soron kívüli elhelyezése.

Nem rendelkezett saját ruházattal, nincs semmilyen személyes tárgy a birtokában, minden Gádoroson maradt a kimenekítés során. Géza könnyen teremt kapcsolatot, de erős bizalmatlanság figyelhető meg nála.

Hivatalos dokumentumok, feljegyzések áttekintése

A feltáró munka anyagai a Platán Idősek Otthonban készült Egyéni Tervben, Eseménynaplóban szereplő bejegyzések, rendőrségi dokumentumok és feljegyzések, kórházi zárójelentések adják. A dokumentumok és megfigyelések az események kronológiai sorrendjében történnek és a fogva tartók által okozott sérülések bántalmazásra utalnak. Az I. számú esettanulmányban is hasonló, bántalmazásra utaló jeleket lehet felfedezni.

- Egészségügyi dokumentáció. Az áldozat felvételekor mellkasán és hátán apró vörös bőrelváltozás látható. Fején és a bal karján különböző nagyságú külsérelmi nyomok láthatóak, amik korábbi bántalmazásokból származnak. Az elmúlt hónapokban állandó bőrgyógyászati kezeléseken vett rész a bőrelváltozásai miatt.
- Orosházi Járásbíróság határozata. Valótlan bejelentés miatt figyelmeztetésben részesíti az áldozatot Gézát. Kötelezi, hogy az Országos Mentőszolgálat sértett részére fizesse meg a szabálysértéssel okozott 14.500Ft kárt. Géza mobiltelefonjáról mentőt hívott a Gádoros utca..... számú ingatlanhoz, egy zavartan viselkedő nőhöz. A mentő a helyszínre érkezett, ott beteget nem talált. A mobil telefonszám alapján Géza beazonosítása megtörtént.
- Feljegyzés készült a Platán Idősek Otthonában: „Az áldozat Géza tiszteletlenül, sértően és félelmet keltő megnyilvánulásokat tesz a dolgozókkal szemben. A felhalmozódott adósságot - amit a roma család vetetett fel vele- az OTP Bank követeli a pénzt visszafizetését. Ezt nem képes elfogadni és az Intézmény dolgozóit hibáztatja. Többször hangos veszekedést produkál a hasonló körülményekből kimenekített áldozatokkal, ezzel megzavarva az Otthon nyugalma, felzaklatva az idős beteg lakókat. Megfenyegette a dolgozókat, hogy elvágja a torkukat.” Még ma vér fog folyni, nálam van a bicska...stb.!”

- Feljegyzés! Az áldozat Géza, korán reggel agresszív viselkedést mutatott és engedély nélkül elhagyta az Intézmény területét. Az egyik férfi mentálhigiénés munkatárs a felüljáró korlátjának dőlve találta meg, ahol heves beszéd közepette az alábbiakat mondta „Ne gyere közelebb, mert leugrok!”. Hosszas és kimerítő győzködés eredményesnek bizonyult és visszatértek az Intézménybe. Az úton visszafelé úgy viselkedett és beszélt a Géza mintha előzőleg nem történt volna semmi különös.

Szociális anamnézis

Az áldozatot, Gézát X év augusztusában menekítette ki a rendőrség egy roma család fogságából. Külsérelmi nyomok voltak a testén és a sürgősségi osztályra szállították, ahol ellátták a sebeit. Nagyon rossz körülmények között élt a fogva tartóinál. Embertelen módon bántak vele. Sokszor bántalmazták és éhezgették.

Reggeltől estig dolgoztatták, személyes okmányait és nyugdóját elvették. Visszaélve és kihasználva az adatait az áldozattal többször vetettek fel hiteleket, kölcsönöket. Miután a rendőrség tudomására jutott – egy hasonló sorstársú áldozat bejelentése alkalmából- Géza helyzete, megszervezték a kimenekítését. Életútja szerint Budapesten született, 5 éves korában állami gondozott lett. Testvérekről nem beszélt, 6 osztályt végzett a kisegítő iskolában. Nevelő szülőknél is volt, akik alkoholisták voltak. A nevelő szülők halála után Pesten dolgozott elmondása szerint a Volánnál. Zűrös környezetbe került, ezt követően Visegrádon egy idősothonban élt, ahol dolgozott is. Ezen időszak alatt barátnője is volt. Az, hogy miként került a gádorosi romacsaládhoz nem tudni. Azt emlegette, hogy még élt az idős roma asszony- valószínűleg a vádlott anyja- addig jobb sora volt.

Tőle mindig kapott finom ételeket és kedves volt vele. De miután az asszony elhunyt, sokkal rosszabb lett a sorsa és a helyzete. Nem vették emberszámba.

A probléma megfogalmazása

Szociális szakember szerint: Az intézményben egyértelmű beilleszkedési nehézségek mutatkoztak. Az itt dolgozók sem szakmailag sem mentálisan nincsenek felkészülve a pszichiátriai kórképet mutató áldozat viselkedésére és kezelésére. Nincs olyan szakember, akik segítséget tudna nyújtani az adott helyzetben a személyzetnek.

A bentlakó ellátottak szerint: A bentlakó idős, pihenni vágyó lakókat teljesen felzaklatja a hangos kiabálás és veszekedés, amit az áldozat produkál. Azok a fenyegetődző szavak, melyek elhangoznak erős félelmet generál bennük. Védteleneknek érzik magukat és kiszolgáltatottnak az erőszakos áldozatokkal szemben. Úgy érzik, hogy teljesen felborítják a napirendjüket.

A kliens szerinti megfogalmazás: Az éveken át átélt trauma következtében az áldozat állandó készenlétben van, mintha a veszély bármelyik pillanatban újból visszajöhetne. Ez a poszttraumás stressz zavar befolyásolja a beilleszkedését az idősotthonban. Könnyen megriad, és az apró dolgokra is ingerlékenyen válaszol. Nehezen fogadja el a Házirend szabályait, nehezen tud kompromisszumot kötni a szobatársaival. Hangosan és fenyegetődzve próbálja érvényesíteni az akaratát. Azt a viselkedési mintát követi, amiben élt a hosszú évek alatt.

Célok kitűzése

Rövid távú cél:

Segítő munkafolyamatok, beavatkozások az áldozat részére. Nem rendelkezik semmilyen személyes irattal vagy dokumentummal csak ideiglenes iratokkal. A kimenekítés során saját öltözetén kívül semmit nem hozott magával. Hivatalos okmányokhoz való hozzájutás segítése.

- Társadalombiztosítási Azonosító Jelet tartalmazó Hatósági Igazolvány megkérése a Dél-alföldi Regionális Egészségbiztosítási Pénztártól.
- Lakcím változásának bejelentése a Platán Idősek Otthonba.
- Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnál a lakcím változás miatt az áldozat nyugdíja a Platán Idősek Otthon címére érkezzen.
- Ápolási dokumentumok kitöltése, melyen a gyógyszeradagolás és ápolási terv van rögzítve. Folyamatos bőr problémák miatt rendszeres gyógykezelésre szorul.
- Egyéni tisztálkodási felszerelések és ruházat biztosítása, mivel semmivel nem rendelkezik.
- Beilleszkedés segítéséhez a Házirend ismertetése és elmagyarázása.

Hosszú távú cél:

- Az új emberi kötődés kialakulásának segítése.
- A pszichés készségek melyek a traumatikus élmény következtében megsérültek vagy eltorzultak az új emberi kapcsolatokkal való helyreállítása.
- OTP Faktoring által követelt pénz visszafizetése, az áldozat részére kedvező lehetőség módjának megtalálása.
- Megfelelő pszichiátriai gyógykezelés segítése mely az intézményben történő dühkitöréseket lecsökkenti, ezzel segítve a beilleszkedését az áldozatnak.

Beavatkozás lépései

- Ápolási terv készítés az irányító nővérrel. Gasztroenterológiai műtéten esett át, így számára emésztést nem megterhelő étkezés lett előírva. Fokozott seb kezelés és kíméletes fizikai munka.
- Ápolási dokumentum készítése a nővérekkel. Rendszeres bőrgyógyászati kezelések zajlottak melyek rögzítésre kerültek. Többször elesett, ilyenkor sürgősségi osztályra lett szállítva, ennek dokumentálása megtörtént.
- Egyéni Gondozási Terv készítése és felülvizsgálata a mentálhigiénés személyzettel. Ebben a dokumentumban az ellátott személyes adatai kerülnek rögzítésre: a szolgálat igénybevételének időpontja, a szolgáltatás időtartama és a szolgáltatás típusa is. Az ellátott fizikai, mentális állapota és helyzete is rögzítésre kerül.
- Foglalkoztatási Terv, mely tartalmazza a napi és heti foglalkozásokat az otthonban. Rendszeres a napi torna, filmvetítés, énekkar, irodalmi kör, színjátszó kör és a hitélet gyakorlása, egyéni és csoportos beszélgetésen való részvétel. Géza az udvar rendbetételében szívesen segédkezett és az ételmaradékok összeszedését is vállalta az osztályokon.
- Pénzkezelés, kezeltpénzessé tétele a Pénzkezelési Szabály szerint.

A segítő munka folyamatának bemutatása

Az áldozat könnyen teremt kapcsolatot velünk, de, a bizalmatlanság megfigyelhető nála. Számára furcsa az, hogy körülötte ennyi ember forgolódik.

Igazán csak egy „vezért” fogad el, aki istápolja. Nehéz Gézánál a bizalmat megszerezni, sőt lehetetlen az első időszakokban. A főnővér által kért dolgokat hajlandó elvégezni, mindenki mással veszekszik és kötegszik. Ez a segítői munka szintén egy team munka, ahol a nővérek a mentálhigiénés személyzet a pénzükezelő és a szociális ügyintéző együtt dolgozik az ellátott érdekében. Első feladat a hivatalos okmányai újbóli beszerzése. Felhalmozott tartozások -melyeket mások vettek fel a nevében- ügyében kompromisszumos megoldás keresése, egyezkedés a végrehajtóval.

A felvételt követő cselekvési folyamatok

Sajnos megfelelő szobatársakat nehezen tudtunk Gézának találni. Az elmúlt időszakban sokat költözködött. Állandó konfliktus, veszekedés tapasztalható a szobatársakkal. Rendszeres segítő beszélgetés folyt a Gézával. Foglalkoztatás keretében olyan feladatot, munkát kapott, melyet szívesen végezett. Az egyik feladat az intézmény udvarának rendbetétele, mivel szereti sepregetni a faleveleket. Az étkezések után a szobában lévő edények összeszedésének segítése és az ételmaradékok egybegyűjtése is feladatai közé tartozott. Életvezetési tanácsadásban részesítették a mentálhigiénés munkatársak és a nővérek is. A Pszichiátriai Szakrendelésen megtörtént a rendszeresen alkalmazott gyógyszerek beállítása.

Értékelés és lezárás

Az Egyéni Gondozási Tervben szereplő bejegyzések a következőket tartalmazták. Az intézmény körül sokat tevékenykedett, a foglalkoztatásban aktívan részt vett. Igényelte a vele való foglalkozásokat. Hangulata változó volt, a közösségbe nehezen illeszkedett be. Többször költözött másik szobába. A bírósági tárgyalások minden esetben nagyon megviselték. Erős dühkitörések jellemezték az áldozatot, fokozott ingerlékenységet, agressziót mutatott. A nővérekkel nehezen működött együtt, viszont sikeres párkapcsolatot alakított ki egy értelmileg korlátozott hölgy lakóval. A kapcsolat kifejezetten jó hatással volt rá. Az elhúzóóó bírósági tárgyalás időszakában jellemző, hogy az áldozat többször elesik és fokozóóódnak a bőr tünetei.

A teljesen kiszámíthatatlan viselkedése miatt októberben felvételre került a Gyula Pszichiátriai Osztályra. Az áldozat jogviszonya a Platán Idősek Otthonával december 01. napjával megszűnt. Géza egészségi és pszichés állapotára való tekintettel - szakorvos javaslatára – december 02. napjától a Békés Megyei Körös-menti Szociális Centrum Fogytékos Otthonának az ellátottja lett.

Összegzés

Az előzőleg kifejtett eseménysorozat és viselkedés bemutatása egyértelműen rámutat a „csicskaként” élt áldozat beilleszkedési nehézségeire.

A jelen helyzetben is látható, érzékelhető, hogy Géza nem alkalmas az idősek otthonában történő végleges elhelyezésre. Szakszerű segítségnyújtás hiányában nehezen kezelhetőek a vele kapcsolatos konfliktusok és viselkedési zavarok. Teljesen kimeríti a személyzetet és megzavarja az ott élő idős, beteg ellátottakat.

3.4. Esettanulmány III.

A kliens bemutatása

Az áldozat 64 éves (nevezzük Gyulának) rendőrségi védelem alatt álló férfi, akit a rendőrség egy gádorosi fogva tartó családtól menekített ki hasonlóképpen, mint az előző két esettanulmányban. Ez az áldozat, annyiban különbözött az előző áldozatoktól, hogy a faluban élt a saját tulajdonában lévő házában. Őt az otthonából csábították el a fogva tartói és a házat csalással vették el tőle. Könnyen befolyásolható, mentálisan sérült ember, akinek természetes támasza nincs és egészségi, szociális helyzete miatt kiszolgáltatott volt. Vonzó és megtévesztő ígéretekkkel ingatlanja elhagyására vették rá Gyulát. Ezáltal jogtalan haszonra tettek szert a bűnelkövetők. 5-6 éven keresztül meglehetősen rossz körülmények között élt, állandóan dolgoztatták, a hétfőn és ünnepnapokon is. A személyes okmányait elvették és a rokkantnyugdíját az ő általuk létrehozott számlára utaltatták. A munkája után járó jövedelemtől teljes mértékben megfosztották a Gyulát a vádlottak. A kiszolgáltatott áldozatot elzárták a külvilágtól, ügyintézésről.

Embertelen körülmények között, istállóban élt. Betonon vagy földes padlón aludt. Ajtók helyett pokróccal választották el a helységeket. Éheztetéssel, veréssel és fenyegetéssel kényszerítették őt a munkavégzésre. Ő is, mint a kimenekített „csicska” társak igen rossz fizikai állapotban került a kórházba.

Kapcsolat felvétel módja

A rendőrség kimenekítése után pár hétig az áldozat a kórházi osztályon feküdt. A kórházi szociális munkás felvette a kapcsolatot az Egységes Szociális Központ szociális ügyintézőjével az elhelyezés ügyében. Az áldozat minden személyes tárgyát, okiratát a fogva tartó családnál hagyta a kimenekítés során. Erősen ápolatlan külsejű volt az áldozat, haja és testszőrzete hosszú és igénytelen volt. Fizikálisan jól megfigyelhető esetében az alultápláltság jele és a több évig tartó erős fizikai munka általi kimerültség.

Hivatalos dokumentumok, feljegyzések áttekintése

Az általam végzett megfigyelések és adatgyűjtések, információk találhatóak meg ebben a részben. A feljegyzések és dokumentumok a Platán Idősek Otthonban vezetett Eseménynaplóból, Egyéni Gondozási Tervből és hivatalos levelekből áll.

- Nyugdíjfolyósító Igazgatóság Rokkantsági II. Osztály. Értesítés az ellátásból történő levonás kezdetéről. A Városi Bíróság X.Y. részére 63.000.-Ft hátralékos gyermektartási díj kiegyenlítéséig havi 33.745.-Ft-ot a végrehajtó számlájára utalunk.

Szociális anamnézis

A 63 éves Gyulát az összehangolt kimenekítés során vitte be a rendőrség a kórházba többedmagával együtt. Több évig tartó kényszerszermunkát végzett a vádlott a családnál. Gyula helyben lakott a saját tulajdonában lévő házban. Ezt a házat csalással elvették tőle, munkabérét, okmányait és rokkantnyugdíját több évig nem adták oda részére. Teljesen kiszolgáltatott helyzetbe került, amiből saját maga nem tudott változtatni. Próbálta túl élni a napokat és a hónapokat. Gyula 1947-ben született, majd 1957-ben intézetbe került Aszódra.

Sikeresen elvégezte a nyolc osztályt és Építészeti Technikumba felvételizett továbbtanulás céljából. Sajnálatos módon nem vették fel, ezért a Cipő KTSZ-hez ment dolgozni, ahol elsajátította a szakmát. 18 évesen bányász lett Komlón, majd elvitték katonának. Leszerelés után Németországba ment, ahol családot alapított. Született egy leánygyermek. Később hazajött Magyarországra és megszűnt a kapcsolata a gyermekével és annak anyjával. Sofőrként a Volánnál elhelyezkedett, majd 10 évet a vendéglátó szakmában töltött. A következő 10 éve a Sütőüzemnél telt el. Az utolsó munkahelye a Posta volt, ahol súlyos balesetet szenvedett és ebből adódóan vált rokkantnyugdíjassá. Kétszer nősült és mind a két házasságából egy-egy leánygyermek született. A második házasságakor Gádoroson éltek. A felesége beteg lett és Szegedre költözött a kiskorú lányukkal együtt. Itt maradt teljesen egyedül. Sajnálatos módon az alkohol erősen jelen volt az életében. Családja Gyuláról már több éve nem tudott. Teljesen megszakadt a kapcsolatuk. Tökéletes potenciális áldozatnak, prédának bizonyult a bűnelkövetők részére. Elkobozták tulajdonát, pénzét és végül megfosztották az emberi méltóságától is.

A probléma megfogalmazása

Szociális szakember szerint: A kórházból egy teljesen zárkózott, megtört, kapcsolatot létrehozni nem, vagy csak részlegesen akaró áldozat került az intézménybe. Semmi korelőzményt nem tudtunk, nincs anamnézis, amiből szakmailag építkezni lehet. Amit lehetett tudni, hogy több évig dolgoztatták és sanyargatták a „munkaadói” a vádlottat. Teljesen magába forduló, zárkózott volt. Az áldozattal dolgozók a traumás viszontátétel, az érzelmi reakciók sokaságát élik meg, ami a lelki egészséget is veszélyezteti. A munka során az empátia révén a dolgozó az áldozat tehetetlenségét is átéli.

A bentlakó ellátottak szerint: Már az a tudat is, hogy Gyula milyen körülmények között került felvételre, a lakókat megriasztotta. Tartottak a hasonló dühkitörésektől és fenyegetődzésektől, amit a hasonlóképpen kimenekített áldozatok cselekedtek az intézményben. Félttek attól, hogy a nyugalomuk meg lesz ismét zavarva és ebből adódóan nehezebben tudják befogadni őt.

A kliens szerinti megfogalmazás: Ő is, mint az előző két esettanulmányban szereplő áldozat súlyos lelki sérüléseket szenvedett, hiszen nem telnek el nyomtalanul a bántalmazásban, félelemben telt évek. Számára mindenki idegen és tart attól, hogy neki rosszat akarnak ismétel. Az emberekben vetett hite meggyengült és feltételezi, hogy nincsenek vele szemben jó indulattal.

Célok kitűzése

Rövid távú cél: Ahogy az előző két esettanulmányban itt is a személyes okmányok hiányoznak az áldozatnál. Ezek újbóli igénylése a későbbi ellátáshoz és ügyei intézéséhez szükségesek. Az áldozat érdeklődési körét és a motivációt segítő tényezők felderítése a beilleszkedését segíti.

- Társadalombiztosítási Azonosító Jelet tartalmazó Hatósági Igazolvány megkérése a Dél-alföldi Regionális Egészségbiztosítási Pénztártól.
- Lakcím változásának bejelentése a Platán Idősek Otthonba.
- Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnál a lakcím változás miatt az áldozat nyugdíja a Platán Idősek Otthon címére érkezzen.
- Ápolási dokumentumok kitöltése, melyen a gyógyszeradagolás és ápolási terv van rögzítve. Szemüvegje is a fogva tartóinál maradt, így szemüveg lett számára biztosítva.
- Egyéni tisztálkodási felszerelések és ruházat biztosítása, mivel semmivel nem rendelkezik. Az Intézmény ruhatárából a számára megfelelő öltözetek lettek számára odaadva. A tisztálkodási szereket míg a jövedelme megérkezik az Otthon biztosítja részére.
- Beilleszkedés segítéséhez a Házirend ismertetése és elmagyarázása. A szobatársai csendesek és könnyen kapcsolatot teremtő személyek, akik segítenek a napi rutinban Gyulának.

Hosszú távú cél: A felépülés segítése az áldozat belső megerősítése. Fontos, hogy ő akarja a felépülését és megfogalmazza azt, hogy mit szeretne a jövőben. A sérült pszichés készségek miatt, mint a bizalom, autonómia, kezdeményezőkézség, identitás, kompetencia és intimitás emberi kapcsolatok által történő helyreállítás.

Beavatkozás lépései

- Ápolási terv készítés az irányító nővérrel mely az egészségi állapotát rögzítette.
- Ápolási dokumentum készítése a nővérekkel. Az egészségében történő változások dokumentálása. Gyógyszer adagolás rögzítése.
- Egyéni Gondozási Terv készítése és ennek felülvizsgálata a mentálhigiénés személyzettel. Az ellátott fizikai, mentális állapota és helyzete került rögzítésre. Az állapotjavulás, illetve megőrzése érdekében szükséges, vagy javasolt feladatok időbeli elvégzésének ütemezése. A gondozási feladat és probléma megfogalmazása, gondozási célok, alkalmazott módszerek leírása és a teljesítés ideje.
- Foglalkoztatási Terv készítés. Napi és heti programok kerülnek kifüggesztésre. Rendszeres a napi torna, filmvetítés, énekkar, irodalmi kör, színjátszó kör, hit gyakorlás. Egyéni és csoportos beszélgetésen való részvétel.
- Pénzkezelés, kezelt pénzessé tétele a Pénzkezelési Szabály szerint. A maradvány nyugdíjat miután a térítési díj levonásra kerül nem egy összegbe veszi át, hanem lehetőség van rá a pénztárba elzárni és heti egyszer pénz kiosztáskor a kért összeget kézhez venni.
- A fő étkezések, mint a reggeli, ebéd és vacsora időszakában a nagyebédlőben részére megfelelő asztaltársakkal helyet kellett keresni.

A segítő munka folyamatának bemutatása

Mivel Gyula erősen távolságtartó, így az első fontos lépés a bizalom kialakítása volt a dolgozó és az áldozat között. Biztosítottunk számára olyan fontos eszközöket, amelyeket minden nap használ, mint például a szemüveg. Miután annyit elárult magáról, hogy szeret olvasni, így biztosítottuk számára a napi sajtót is. Bemutattuk az intézmény könyvtárát, ahol számtalan témájú könyv volt található. Egyik beszélgetés során kiderült, hogy Gyula mindig szakállat viselt és nagyon rosszul esett neki, hogy a hajával együtt a szakállát is leborotvták.

Az intézményben dolgozó fodrász figyelme fel lett hívva arra, hogy az elkövetkezendő időkben az arc szőrzetét ne borotválja le, csak megfelelőképpen ápolja. Családjával igyekezett az intézmény a kapcsolatot felvenni, de, a levelek mindig visszajöttek az intézménybe.

A Pénzkezelési Szabályzat szerint kezelt pénzessé vált és a megmaradt nyugdíját az OTP bankszámlára tette az intézmény. Ezt egy megbízással kérte a Gyula az intézménytől.

A felvételt követő cselekvési folyamatok

Az áldozat nagyon sok időt kezdett tölteni a könyvtárban. Rengeteget olvasott. A beszélgetések során kiderült, hogy jól beszéli a német nyelvet. Az egyik férfi kollegánk is tudott németül, így gyakorolták a nyelvet. A kedvenc olvasmányai a bűnügyi regények voltak. A könyvtáros feladatkört számára felajánlottuk csekély munkajutalommal, amit szívesen elfogadott. Vendéglátós múltja kiütközött a hetek alatt, mivel étkezések után szívesen letörölte az asztalokat. A Gondozási Tervben szereplő leírások szerint aktív résztvevője a különböző idősoththoni programoknak. Verset is tanult az intézményben megrendezésre kerülő KI-MIT-TUD-ra. Szintén versel indult a Vidám Majálison is, ami a helyi és a környező intézmények lakóinak vendégszereplésével megszervezett rendezvény. A karácsonyi ünnepi műsoron is aktív szereplő volt. Meglepően sok magyar és külföldi költő versét ismeri, sokat fejből is képes idézni. Gyula mentális állapota változó, kapcsolatteremtő képessége jó és megfelelően, választékosan kommunikál. Érzelmileg kissé agresszív és feszült. Nagy akaraterővel rendelkezik.

Értékelés és lezárás

Miután a korlátozása Gyulának feloldódott az intézmény elhagyása ügyében, szívesen járt ki a városba vagy a helyi piacra. Egyik ilyen városi séta alkalmából az úton közlekedő buszon utazó rokon felismerte Gyulát. Azonnal kérte a busz sofőrjét, hogy álljon meg, mert le akar szállni. Nagy örömmel ment oda Gyulához és elmondta neki, hogy a családja azt hitte meghalt. Értesítette a Velencei tó mellett élő egyik lányát, aki pár napon belül megjelent az intézményben, felkeresve az édesapját. Nagy boldogsággal üdvözölték egymást. Kiderült, hogy hosszú évek óta semmit nem tudott az apjáról a hozzátartozó. Megszervezte a hazautazást és magával vitte az otthonába az édesapját. Gyula boldogan ment el a lányához, ahol szerető családi közeg fogatta. Pár hét múltával írt egy levelet az áldozat az idősoththonba, ahol leírta milyen szép helyen lakik és van egy szép fiú unokája. Saját szobával rendelkezik, mely a Velencei tóra néz. Jó érzéssel beszélt a Platán Idősek Otthonba töltött időszakról. Mindent nagyon köszönt az ott dolgozóknak.

Összegzés

Ez a történet jól végződött, minden téren. Az otthonba való beilleszkedését az áldozat is akarta. Megtalálta ott a helyét annak ellenére, hogy a múltja szüntelen kísértette, hisz a traumatikus események hosszú távú, mély változást idéztek elő benne, az érzelmei és a gondolkodása terén. A teste folytonos készenlétben és gerjesztett állapotban volt. Valószínűsíthető, hogy a gyógyulás útjára lépett az áldozat, mivel megtalálta azt a cselekedetet - az olvasás örömét – ami jó terápiának bizonyult az ő esetében. Ez az esettanulmány is azt bizonyítja, hogy van remény a felépülésre és nincs veszve semmi, bármilyen kétségbeejtő is az adott helyzet. Néha elég egy morzsányi siker is, melyből az ellátott és dolgozó is képes építkezni. Mert bizony, mindenkinek szüksége van a pozitív megtapasztalásokra a munkája során.

3.5. Beilleszkedési nehézségek az Idős Otthonban

Ebben a fejezetben a saját és a munkatársaim tapasztalatairól és nehézségeiről írok. Tényként lehet elkönyvelni, hogy a kimenekített áldozatok nehezen kezelhetők az időotthonban, hiszen hihetetlen sok figyelmet és gyakorlott konfliktuskezelést igényelnek a gondozók részéről. Viselkedésük sok esetben agresszív, másokkal szemben követelőzőek, fenyegetőek, a megszokott normáktól teljesen eltérő magatartást tanúsítanak az „átlagos” ellátottakhoz képest. Bevallom, hogy olykor az én gyomrom is görcsbe rándult ezekben a pillanatokban. Olyan eset is előfordult, hogy az egyik kimenekített áldozat késsel a kezében ezt kiabálta: „Hasadba szúrom a kést és kibelezlek!”. Az otthonban élő idős emberek megrémült szemekkel figyelték ezeket a dühkitöréseket. Ilyenkor rengeteg energiát fektettek be a nővérek, hogy a zavarodott időseket megnyugtassák, ugyanakkor az áldozatokat sem lehet hibáztatni: ők még sohasem voltak ilyen jellegű közösségben. Nem lehet vádolni szakmai alkalmatlansággal az időotthoni ápolókat sem, hiszen nem tudják, nem tudhatják azokat a feladatokat ellátni, amelyet egy pszichiátriai szakápoló. Talán éppen a fenti okok miatt volt ez a helyzet nagyon nehéz és sokszor kezelhetetlen.

Tovább nehezítette a helyzetet, hogy az áldozattá vált ellátottak rendőrségi védelem alatt álltak, ezért az eljárás ideje alatt az intézményben kellett tartózkodniuk, hogy ne találkozhassanak a vádlott család tagjaival, akik arra is képesek, hogy az áldozatokat befolyásuk alá vonják. A rendőrségi tapasztalat szerint az előző években mindig sikerült ezeket az embereket fenyegetéssel rávenni, hogy a vallomásukat visszavonják, és ez által elejtsék a vádakat ellenük. A kimenekített áldozatoknak szigorú szabályok mellett kellett élniük az intézményben: nem mehettek ki a városba és nem fogadhattak látogatót sem. Sajnos sokszor próbálkoztak a vádlott személyek mindenféle trükkel elérni az áldozatokat. Igyekeztük az ellátottakat lefoglalni és foglalkoztatni. A portán szigorú adminisztrációval rögzítették a telefonon vagy személyesen próbálkozó vádlottak megjelenését. Az Egyéni Gondozási Terv részükre személyre szabott volt, azzal a célkitűzéssel, hogy újra hasznos és értékes embernek érezzék magukat. Tudjuk, hogy a munkavégzés segít abban, hogy az érintett személy újra kompetensnek érezze magát. Elmondható, hogy a munkavállalási kedvel nem is volt probléma, hiszen szívesen végezték a rájuk bízott feladatokat. Természetesen először arra kellett rájönnünk, hogy mi az, ami igazán érdekli őket. Nagyon boldogok voltak, ha egy-egy dicsérő szót kaptak, szinte kivirult az arcuk, amikor a munkajutalom kiosztására került. Szerették, ha az elvégzett munkájukat elismerő szavakkal illették, melyért munkajutalom címen havonta egyszeri csekély pénzösszeget kaptak. Géza szekrényébe bepillantva a felhalmozott ruhákat láttuk, mert, szívesen gyűjtögette az adományba kapott ruhaneműket. Ezeket soha nem használta, szinte mindig ugyan azokat a ruhákat viselte. Nyakában hol egy kisméretű rádiót hordott, hol pedig egy sim kártya nélküli telefont. Ezek az ő tulajdonát képezték, melyekre nagyon vigyázott. Ez a viselkedési mód emlékeztet a hajdani hajléktalan állapotára. Az is jellemző volt rá, hogy a maradék ételeket, melyek az étkezések után megmaradtak, mindig eltette, „elraktározta”. Tulajdonképpen ezt a viselkedési formát az összes kimenekítetténel megfigyelhettük. Jellemzően az ágyuk alá rejtették a „kincseiket”, tulajdonukat és igyekeztek nagyon vigyázni rá.

3.6. Eredmények és összegzés

Úgy gondolom, hogy a hipotéziseimben a feltételezéseket a három esettanulmány megfelelő módon alátámasztotta:

Első hipotézis:

Feltételezem, hogy azok válnak bántalmazás, fogva tartás, megalázás áldozataivá, akiknek élethelyzetükből adódóan nincsenek szociális védelmet jelentő emberi kapcsolataik, ugyanakkor valamilyen biztos anyagi forrással, vagyontárggyal rendelkeznek.

Ez a feltételezés teljesen beigazolódott, hiszen mind a három személy esetében megfigyelhető, hogy nem rendelkeztek biztos családi háttérrel, családi, baráti viszonyaik rendezetlenek voltak.

Második hipotézis:

Feltételezem, a bántalmazás traumát jelentett az áldozatok számára, ami kialakított egy negatív viselkedési formát esetükben.

Ez a feltételezés is beigazolódott, hiszen mind a három személy esetében megfigyelhetőek voltak a negatív viselkedési zavarok, amelyek elsősorban agresszív magatartásban, önértékelési zavarban és különböző „gyűjtögetésben” nyilvánult meg.

Harmadik hipotézis:

Feltételezem, hogy beilleszkedési probléma jelentkezik az áldozatok többségénél az idős otthonokba történő beköltözés után: alkalmazkodási nehézség, viselkedési zavar, melyek kezelésére a szakemberek nincsenek felkészülve. Feltehetően a megfelelő szakember hiánya is befolyásoló tényező, mely nehezíti a beilleszkedésüket az intézménybe.

Ez a feltételezés is beigazolódott, hiszen mind a három személy esetében megfigyelhetőek voltak viselkedési beilleszkedési zavarok, amelyek sok esetben vezettek konfliktusokhoz. Ezek a konfliktushelyzetek zavarták a többi ellátott nyugalmát, ugyanakkor a munkatársaknak is szakmai kihívást jelentettek. Az is bizonyítást nyert, hogy az idősotthonba dolgozó szakemberek nem voltak felkészülve az áldozatok „kezelésére”, hiszen sem megfelelő végzettséggel, sem pedig elegendő tapasztalattal nem rendelkeztek.

Az esettanulmányok különböző végkimenetellel fejeződtek be. Igyekeztem olyan eseteket bemutatni, melyek sok mindenben azonosak egymással, de mégis eltérőek. Szembetűnő volt, hogy milyen problémákkal szembesültek az intézmény dolgozói és lakói az áldozatok intézménybe kerülését követően. Érzékelhető volt, hogy mennyire veszélyesek a dolgozók bevonódásai az áldozatok traumáiba, hisz a lelki békéjüket jelentősen megzavarta. Még napjainkban is sokan igyekeznek hasznot húzni az emberek alárendeltségéből és a megfélemlítéséből. Ezzel kapcsolatosan egyre több eset kerül napvilágra a környező településeken is. Jelenleg ez a bűncselekmény teljesen behálózta az alföldi térséget. A különböző bünszervezetek több száz km-re fekvő nagyvárosok hajléktalan szállóiról szedik össze a nincstelen, mindenkit elvesztett, kilátástalan élethelyzetbe került idősebb férfiakat. Szarvason nincs hajléktalan, de, jelenleg 150 fő „csicskáról” tudnak a város lakói. Bár a Büntető Törvénykönyvben 2013 óta a munka célú kihasználás bűncselekménynek és emberkereskedelemnek minősül, mégsem tudják könnyen kimenekíteni ezeket az embereket, hisz inkább élnek a fogva tartó családnál, mint az utcán vagy a hajléktalan szállón. A rendőrség tehetetlen, még senkit sem ítélték el Szarvason „csicskáztatásért”. A rendőrség csak abban az esetben tud eljárni, ha az áldozat feljelentést tesz, de még akkor sem biztos, hogy találnak majd bizonyítékot. Többnyire nem a kényszermunka miatt, hanem más bűncselekmény kapcsán derül fény egy-egy esetre, pedig mindenki tud róluk, de senki sem beszél a nyilvánvaló esetekről. Akadnak azonban kivételek is, úgy, mint az, amelyben a makói gazda ellen indítottak büntetőeljárást. Példaértékű az erőfeszítése Lázár Zsoltnak, aki a Szarvasi Ótemplomi Evangélikus Egyházközség esperese és a Szeretetszolgálat vezetője a kimenekített áldozatokkal kapcsolatosan. A Szarvasi Család-és Gyermejköltségi Központ Intézményvezetője Tóth Tamásné közel 20 éve gyűjti a tapasztalatokat és igyekszik segíteni az áldozatoknak. Sajnos a statisztika szerint évente 1-2 embert sikerül kimenteni ebből a helyzetből, a többi mind visszatér a fogva tartóihoz. Inkább, ezt az utat választja az áldozat: az éhezést, bántalmazást, mint azt, hogy visszakerüljön a hajléktalan ellátásba. A legtöbb áldozat 50 év feletti férfi, akik lakáshirdetésre vagy munkára jelentkeztek. Jelenleg inkább a párkapcsolati hirdetésre válaszolva érkeznek az áldozatok. A kihasználók a leggyengébb pontokat keresik, és azt kínálják az áldozatoknak, ami a legjobban hiányzik az életükből. A Szeretetszolgálat szerint azóta vannak sikeres kimenekítések, amióta létrehozták a szenvedélybeteg részére a támogatott lakhatást.

Legfőképpen a szenvedélybetegségük miatt veszítik el a maguk feletti rendelkezést a "csicskák", ezért is jutott arra Szarvason az Ótemplomi Evangélikus Egyházközség, hogy egyfelől lakhatást biztosítanak a kiszabadítottaknak, de közben a függőségük „lebontásában” is támogatják őket. Tapasztalataim szerint azt a következtetést lehet levonni, hogy kizárólag azokon az áldozatokon lehet segíteni, akik akarják is azt. A harmadik esettanulmányban ezt nagyon szépen nyomon lehet követni. Aki akarja a változást és megfelelően képes gyógyulni, annak meg van az esélye a normális élethez való visszatérésre. A dolgozat írása közben sokszor magával ragadt a leírt esemény és ebből adódóan még mindig felzaklatja a belső nyugalmamat. Nagyon nehezen lehet elvonatkoztatni az eseményektől még ennyi év távlatából is. A szakdolgozatom írása és a kutatómunka során sokszor éreztem azt, hogy a társadalom szerint az érintett személyek tulajdonképpen nem is áldozatok, hanem ők tehetnek arról, hogy idejutottak, továbbá úgy vélekednek róluk, hogy miért nem kértek segítséget, miért tűrték a lelki-testi terrort. Megdöbbentő volt ez a felismerés, amely kísértetiesen hasonlít a hajléktalan személyek megítéléséhez. Nyilvánvaló, hogy vannak még teendőink a szemléletformálás terén, amely legfőképpen a tudatlanságból, az információhiányból táplálkozik.

Fentiekre reflektálva Tisza Kata író nő gondolataival zárom dolgozatom, amely magyarázattal is szolgál egyben a bántalmazottak mentális helyzetével kapcsolatosan: „Amikor egy embert megaláznak, az annyira nagy sérülést okoz a megalázott fél védőburkán, hogy megy vele sokszor a józan ész is. Ott áll a sérüléssel, és azt kell hinnie, megérdemelte, különben megőrülne. Ha nem érdemelte meg ugyanis, és elviseli, akkor abszurd a létezése a helyzetben. De az abszurditást nagyon nehéz elviselni, mert az ember alapvetően racionális lény. Tehát sokszor a másik irányba kell működtetni a disszonancia redukcióját, miszerint neki ezt valami módon meg kell érdemelnie. És ha így van, akkor viseli, és a másinak mentéséget keres. Ez a mechanizmus kezd el működni.” (Tisza, 2019, old.: 46)

4. IRODALOMJEGYZÉK

24. HU : *Nem fürödhetett, az állatok takarmányát ette, egy évekig fogvatartott állatgondozó.* (2021. 07 25). Forrás: Google: <https://24.hu/belfold/2021/07/15>

A bűn hálójában: Az áldozattá válás. (2021. 07 18). Forrás: Google: <http://bunmegelozes.eu>

A deviancia kérdései. (2021. 04 21). Forrás: Google: <http://www.szociologia.eu>

Allport.G.W. (1980). *A személyiség alakulása.* Budapest: Gondolat Kiadó.

Az Európai Unió Statisztikai Hivatala . (2018). Letöltés dátuma: 2021. 04 28, forrás: Google: <https://ec.europa.eu>

Az Európai Unió Statisztikai Hivatala 2015. (2021. 04 21). Forrás: Google: <https://ec.europa.eu>

Barabás A., T. (2021. 07 18). *Áldozattá válás Magyarországon: a statisztika és az empirikus vizsgálatok valóságképe.* Forrás: Google: <http://www.okri.hu>

Barabás, I., De Coll, Á., Mihalkó, V., & Toszeczky, R. (2018). *A munkacélú kizsákmányolás megelőzésének és az áldozatok segítésének lehetőségei.* Letöltés dátuma: 2021. 07 28, forrás: Google: <https://eures.munka.hu/>

Breitner, P., Gurály, Z., & Győri, P. (2002). *Kérdések és válaszok a hajléktalanságról.* Budapest: Menhely Alapítvány.

Büntetőjog.Infó. (2021. 07 21). Forrás: Google: <http://buntetojog.info>

Dr. Bagdy, E. (1977). *Családi szocializáció és személyiségzavarok.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Dr.Tóth, T. (2003). *A Viktimológia ismeretelmélete.* Budapest. Letöltés dátuma: 2021. 04 10

Földi , K. (2019. 07 15). *abcug.hu.* Letöltés dátuma: 2021. 09 20, forrás: Google: <https://abcug.hu/author/fodi-kitti/page/2/>

Gáboros Helységnevtár. (2021. 06 14). Forrás: Google: <http://www.ksh.hu>

- Herman, L. J. (2019). *Trauma és Gyógyulás*. Budapest: Háttér Kiadó-NANE Egyesület.
- Idegen szavak gyűjteménye*. (2021. 08 25). Forrás: Google: <https://idegen-szavak.hu>
- Mihalkó , V., Szabó, M., & Haidegger, M. (2015). *Modernkori rabszolgaság: Képzési Könyv*. Budapest: Anthropolis Egyesület.
- N.Kollár, K., Szabó, É., & szerkesztette. (2017). *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Sík, D. (2018. 09 13). *A szenvedés határállapotai*. Letöltés dátuma: 2021. 04 15, forrás: Google: <http://real.mtak.hu>
- Szoboszlai, K., & Patyán, L. (2016). *Esettanulmány a szociális munkában*. Letöltés dátuma: 2021. 09 16, forrás: Google: [file:///C:/Tulajdonos/Downloads/5505%20\(1\).pdf](file:///C:/Tulajdonos/Downloads/5505%20(1).pdf)
- Tisza, K. (2019). MOST- Túlélő lesze, nem áldozat. In K. Tisza, *MOST- Túlélő leszel, nem áldozat* (old.: 46). Budapest: Scolar kiadó.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönöm Hóhn Ildikó témavezetőmnek (konzulensemnek) a szakdolgozat során adott hasznos ötleteit és jó tanácsait. Iránymutatásával lehetővé vált a megfelelő minőségű dolgozat elkészítése. Hálával tartozom a Gál Ferenc Egyetem oktatóinak, akik a dolgozat megírásához tanácsokkal, járultak hozzá. Végtelenül köszönöm családomnak a sok türelmet, amit tanúsítottak a tanulmányaim során. Köszönöm Bogárné Kiss Ildikónak az Egységes Szociális Központ Igazgatójának, hogy a kutatásomhoz szükséges segédanyagokat számomra elérhetővé tette. Köszönetet szeretnék mondani a Gádoros Polgármesterének Dr. Szilágyi Tibornak, aki értékes információival segítette a dolgozat megírását. Továbbá köszönöm a segítségét Tóth Tibornak a Gádoros Polgármesteri Hivatal köztisztviselőjének és Joó Károlynénak a nyugdíjba vonult munkatársnőmnek, akik hasznos és értékes információkkal láttak el az esetekkel kapcsolatosan.

5. MELLÉKLET

1.ábra

Forrás: POLICE.HU

2.ábra

Forrás: Starthirek.hu

3.ábra

Forrás: Makohirado.hu

4.ábra

Forrás: Starthirek.hu